

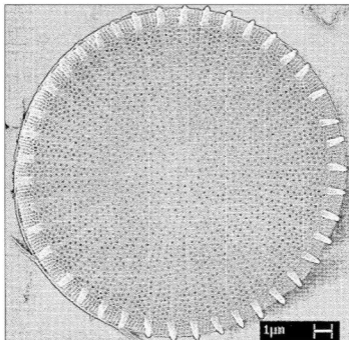
BAJAI HONPOLGÁR

2004. március

XV. évfolyam 3. (161.) szám

Ára: 200 Ft

A VÍZ VILÁGNAPJA – MÁRCIUS 22.



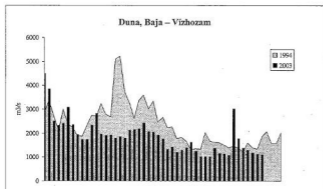
Egy gyakori kovaalga a Dunából (dr. Kiss Keve Tihamér elektronmikroszkópius felvétele)

A Duna színei

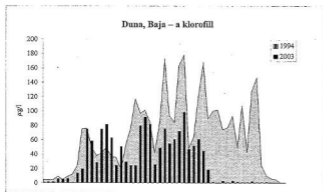
Hiába szól a keringő a kék Dunáról, a Duna a közhiedelemmel ellentétben mégsem kék. A kék amágy is a vizek sivatagi, élet nélküli színe, és a Duna az utóbbi évtizedekben általában nem volt kék, hanem kora tavasztól késő őszig legtöbbször barnászöld, sárgásbarna vagy zöldessárga, télen és nagyobb áradások idején pedig leginkább szürkésbarnának vagy szürkésárgának látszott.

A víz saját színe a benne oldott anyagoktól: molekuláktól és ionoktól származik. Álló- és folyóvizeink legfőbbjében azonban parányi élőlények és formált anyagok (szervesetlen és élettelen szerves anyagok) is találhatóak, melyek vízszineződést okozhatnak. Ha planktonlények szaporodnak el tömegesen, akkor planktonszineződésről beszélünk. Planktonnak nevezzük az olyan életközösséget,

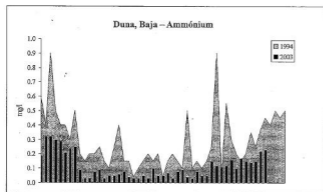
amelyek a víz aljzat nélküli tömegében lebegő életmódot folytató, határozott, önálló mozgással nem vagy csak rendkívül kis mértékben rendelkező lények alkotnak. A Duna vizének vegetációs periódusban történő elszineződését – az áradások kivételével – mindig az algatömeg okozza. Vegetációs periódus alatt azt az időszakot értjük, amelyen belül az alapvető ökológiai tényezők: a fény, a hő-



1. ábra



2. ábra



3. ábra

mérséklet és a víz mennyiségi és minőségi eloszlása folyamatosan kielégíti a növények életfeltételeit.

Nálunk ez a növények számára kedvező időszak évente 7-8 hónap hosszúságú is lehet a kora tavasztól késő ősziig terjedő időintervallumban.

A vízszineződés egészen szélsőséges formája a vízvirágzás, ami azt jelenti, hogy az algatömeg a víz felszínén vagy közvetlenül a felszín közeli rétegbe tömörül. A Dunán vízvirágzást eddig még nem észleltek, de mellék- és holtágiban többször is megfigyelhető volt már kékalgás vízvirágzás.

Az algák egész esztendőben megtalálhatók a Dunában, de mennyiségük és a fajok száma a térfogategységnyi vízben a körülményektől függően lényegesen változhat. Elsősorban a kedvezőtlen fényviszonyokkal magyarázható, hogy télen jóval kisebb az algaszám, mint az esztendő többi részében, pedig a növényi tápanyagkínálat télen még kedvezőbb is, mint máskor. Csak az összehasonlítás kedvéért: míg télen alig néhány száz vagy maximum 2.000-3.000 db sejtet vagy egyedat találunk egy cm³ vízben, addig a nagy állományosságú tavaszi vagy őszi filoplanktonban az algák száma gyakran 60.000-80.000 db/cm³, de elérheti még a 100.000-120.000 db/cm³ értéket is.

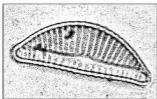
A tavaszt a Dunában parányi, sárgászöld vagy olajzöld, körkörös szimmetriájú kovamoszatok milliárdjainak megjelenése jelzi. Méretük, mint az algák túlnyomó többségéé, csak a milliméter ezredrészével, mikrométerrel fejezhető ki. És mégis: „köztünk érzem, mily rettenetesen nagy az én kicsinységem!” Pompás, ékszerdobozra emlékeztető, az önálló növényi élet teljességével bíró sejtek sokasága! Finom rajzolatú, bordákkal, pórusokkal és különböző nyílványokkal díszített, „hegykristályból” készült tokocskák (az ún. kovahéjak) védik a sejt élő alkotóelemeit a folyóvízi hordalék, elsősorban a homokszemcsék roncsoló, „bombázó” hatásával szemben. Esztétikum és hasznosság egyetlen piciny sejtben! Bár, már a másfélvezerszeres nagyítást lehetővé tevő fénymikroszkóppal is észlelhető volt a kovamoszatok csodálatos formavilága, igazán jól láthatóvá mégis csak a rendkívül részletgazdag elektronmikroszkópos fotókon vált.

Tehát néha már tél végén is, de főként a tavaszi hónapokban ezek a koválgák adják a Duna sárgásbarna színet. A zöld-

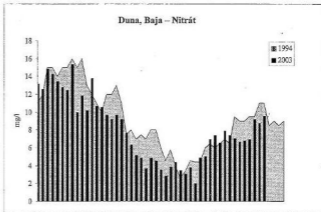
algák csak nyári és kora őszi kisvízeik idején mutatkoznak nagyobb számban a planktonban, és ekkor a víz színe is inkább zöldessárgára vagy zöldesbarnára vált, különösen akkor, amikor alacsony a vízállás.

Már kezdünk azt hinni, hogy mindent tudunk a Duna algáiról, hiszen a kutatók az elmúlt 100 évben több mint 2.500 fajt soroltak fel összesen a Duna vizéből. A 400 km-es magyar szakaszon egy év alatt általában 300-400 algafajt lehet megtalálni a planktonban. Kiszámoljuk közel három évtizedes adatai alapján, hogy ha 2.500 m³/sec-nál kisebb a vízhozam a vegetációs időszakban, akkor mindig eutrófikus állapotba kerül, azaz „bezárdul” a víz. Ezzel szemben mi történt 2003-ban?

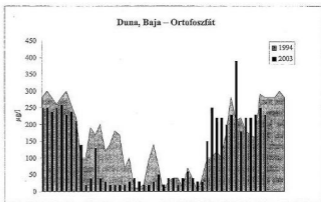
A hidrometeorológiai viszonyokat tekintve különleges évek számát 2003: a vízhozam a teljes vegetációs periódusban 2.500 m³/sec alatt folyt folyamatosan nap-sütéssel, csapadék meg semmi. A korábbi adatokból levont következtetések alapján folyamatos és nagyfokú algásodás lett volna várható tavasztól késő őszig, ehelyett augusztus legvégére szinte teljesen eltűnt a filoplankton, alig volt alga a Dunában, a víz színe ismét kék lett. Vízhinóssági szempontból rendkívül különös, hogy a tartósan 1.000-1.200 m³/sec körüli vízhozamú szeptemberi kisvízi időszak algológiai egyenértékű volt az egy évvel korábbi augusztusi árvízi tetőzéssel (7.490 m³/sec): 2 mg/m³ körüli a-klorofill koncentráció, 500-1.000 db/ml közötti algaszám. A 2003-as augusztus-szeptemberi vízjáráshoz részben hasonlítanak az 1994. évi adatok: az apadás akkor is tartósan bizonyult augusztusban, és a vízhozam adatok kisközepes vízre utalva 1.500-2.000 m³/sec között változtak (1. ábra), tehát a 2003-as adatoknál nagyobbak voltak, mégis nagy állományfűrűségűvé vált a filoplankton, ami 64-168 mg/m³ közötti a-klorofill adatokkal volt jellemezhető (eutrofikus illetve eulitrofikus szint). Ezzel szem-



Egy a többszáz kovaalga faj közül
Fotó: Fehér Gizella



4. ábra



5. ábra

ben 2003. augusztus első felében az a-klorofill tartalom kissé még meghaladta (52-61 mg/m³) az eutrófikus szint küszöbértékét, de augusztus végére fokozatosan eltűntek az algák a Dunából, szeptember és október hónapokban ez az algahíányos állapot állandósult, ami 3 mg/m³ alatti, tehát hibahatáron belüli a-klorofill értékkel volt jellemezhető (2. ábra), holott a vízhozam, a fénnyviszonyok és a víz növényi tápanyagkinálata lehetővé tette volna egy, az 1994-esnél is nagyobb algacsúcs kialakulását. A mellékelt grafikonok jól érzékeltetik az ammónium (3. ábra), a nitrát (4. ábra) és az ortofoszfát ionok (5. ábra) szeptemberi emelkedését. Azt is érdemes megjegyezni, hogy 2003. szeptemberében a Duna rendkívül szegény algafőrájával szemben a Sugovicában nagy állományfűrűségű filoplankton alakult

ki 60 mg/m³-es a-klorofill tartalommal, vagyis a Sugovica bezárdult. Ez a megfigyelés kizárja, hogy a rendkívüli fénnyviszonyokkal hoztuk összefüggésbe a Duna algásodásának elmaradását. De ugyanígy nem hozható összefüggésbe a megfigyelt jelenség a hidrológiai viszonyokkal vagy a tápanyag-koncentrációval, de arról sincs szó, hogy a kistrákok (vagy más állatok) kifilták volna az algákat, vagy hogy mérgező anyagok gátlótták volna szaporodásukat. Tény, hogy a hagyományosan vizsgált fizikai és kémiai paraméterekkel nem volt értelmezhető a Dunában kialakult sajátos hidrobiológiai állapot. Csak annyit tudunk, hogy a kevés alga és lebegő-anyag miatt mutatkoztak ismét kéknek a Duna.

Némely dolgok Baja képzőművészeti múltjából

Városunkban a más-más helyeken és különböző időkben elhelyezett építészeti, szobrászati alkotások, emlékművek, feliratos emléktáblák részei a városképeknek. Akárcsak az egymáshoz tartozó épületek látványa, az utcák együttes képe, amelyek hozzájárulnak az épületkompozitok színei, a közvilágítás fényei, a fák és kőzertek, az utakat, járdákat fedő burkolatok, a padok, a kinkutszereknek stb. Nem lenne szabad eltávolítani, felszámolni ezeket. Megbecsült értékeink fennmaradásáról gondoskodni kell, hiszsek valamilyen nyomok ok nem készlet áthelyezésükre vagy eltüntetésükre. Baja múltjából megemlíthetők ilyenféle események.

Volt valaha a régmúltban egy külszobor, a *Szűz lánya káisa*. Ott állt a mai Tóth Kálmán téren, amikor ez a terület még nem volt parkosítva, és keleti oldalát nemigen határolták épületek. Az építészeti keretbe foglalt plasztikát díszített, viszont szolgáltató berendezés megsérült, ezért áthelyezték a Kőlcsey utcai egykori szeszgyár előtti térsebbe. Ott később annyira megrongálódnak kövei, hogy felszámolták. Vajon milyen lehetett? Miskolczy Ferenc Baja képzőművészetről írt dolgozatában így fogalmazott róla: „A megmaradt kövek darabjai nyomán egy Ferenczy Korszós lánya szobrász kőfigurára gondolhatunk.”

Medgyessy Ferenc szobrászművész Bajának adományozta 1915-ben alkotott *Kis lovas* című művét (debrenceni szobrának másolatát), amelyet 1936. december 22-én állítottak fel városunkban a mai Roosevelt téren, ahol ma Ottmann Béla Neptun szobra áll. Hová lett Medgyessy öntött műkőből készült, vörösés színű, lovagló fűt őrzőlova remekműve? A második világháború előtti viharban megrongálódot, de egy jó ideje sérülten is ott áll, majd restaurálás helyett a Sugovica sétány lejtős partoldalába dobált. Letört maradványai múzeumunkban vannak. A műreketek ma is a föld takarja, több évtizednyi idő alatt a nedvesség hatására bizonyára teljesen tömrekerent.

Az egykori Vöröshíd zárkójában állt a gázlámpaszoborhoz kapaszkodó *Horgászfiú szobra*. A 70x70 cm-es alapon álló, 1 méter magas, színes betonból készült szobrot Miskolczy Ferenc bajai képzőművész készítette. Bredeti kicsiny mintáját Kender István bajai díszítőszobrász és gipszön-

tómester alkotta, ez múzeumunkban van. A János-halmáról Bajára települt mester tehetségéből nem futotta nagyobb méretű szobor önálló kivitelezésére, ezért készítette el – Kender segítségével – 1936-ban nagyobb méretben Miskolczy Ferenc. Az 1956-os árvíz idején nem volt idő arra, hogy leemeljék. A hidat felrobbantották, sajnos szálal együtt a szobor is megsemmisült.

A Kőlcsey és Honvéd utca sarkán álló kétemeletes épület eredetileg lakótanya otjára – tisztelgéses képzésére – létesült, majd 1945 után kialakították belőle a ruhaüzemet. Az egykori kaszárnya Honvéd utca felőli sarkán állt egy mintegy 3 méter magas, ezüstféhér színű – valószínűleg zömmel alumíniumot tartalmazó fémöntvényből készült – szobor, az *Utász katonája*. Egy félméternél felsőtestű, rohamisasakot viselő, előreleandító harcosot ábrázolt. Alkotója ismeretlen. A második világháború befejezése után megszüntették. Nem tudni, hová lett. Egyesek szerint a GANZ Transzelektó Közlekedési Rt. épülete előtt álló, egykori vízügyi műtárgy mellett elásták. Ott most egy építkezés előfeltételeként földmunkát végez a Bajai Kommunális és Szolgáltató Kht. Meglepés lenne, ha rákának. Az épület előtt 1965 óta Balázs István Anyaság című szobra áll.

Mészáros Mihály szobrászművész alkotta, a *Társasági emlékmű* (gunynerg elnevezésével: a *Combos*) a mai Köztársaság téren állt 1961 óta. A kb. 3 méter magas bronzszobor egy fegyvert tartó, jobb kezét felkiáltójelként magasra emelő vörösrézszobor. Eltávolították, a Bajai Kommunális és Szolgáltató Kht. raktárában van.

Úgyancsak a Köztársaság téren állt az úgynevezett *Remény hős emlékmű*. Az 1950-es években készült műkőből, 2x2x5 méteres formában. Négyzetes, gödörzetes alapból kiinduló, sárga színű obeliszk volt. A csekély művészeti igényű monumentumot szétbontották.



Kis lovas

A Duna-parti *IV. Károly emlékmű* azon a helyen állt, ahol 1921. november 1-jén egy folyón használatos angol monitorra szállt a trónfosztott IV. Károly és Zita királyné, hogy száműzetésbe vigyék őket. Hajóhídra lépésük közelségében, ahonnan örökre búcsút intettek Magyarországnak, egy vasráccsal körülvett emlékművet állítottak a bajaiak, rávésett szöveggel. A szerény kivitelezésű és gyenge minőségű kőzetből készített emlékmű régóta omladozott, már a rávésett szöveg is alig-alig volt olvasható. Lebontották és a múzeum udvarán helyezték el. Helyette a Duna-hídra vezető vasúti töltésről levezető, úgynevezett „Károly-lépcső” mellett helyezték el egy oszlopra szerelt emléktáblát az eredeti emlékműről lemásolt szöveggel. A Petőfi-szigeten – a Sugovica Szálló közelében – is állítottak egy emlékművet IV. Károly és Zita királyné bronzplakettjeivel, ahol a királyi pár sohasem járt.

Rátonyi József *Lenin szobrát* 1979-ben állították fel az egykori MSZMP székháza (ma a József Attila Művelődési Központ és Ifjúsági Ház épülete) előtt. A bronzszobrot lebontották és a Bajai Kommunális és Szolgáltató Kht. raktárában helyezték el. Ezek után helyette Veres Gábor és Veres Éva ötvösművészek építészeti keretbe foglalt Árpád-kirjárt állították.

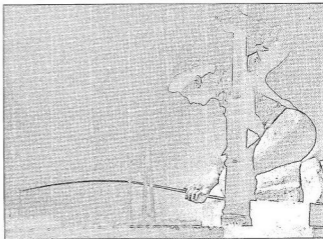
A Déri-kertben (Sztálin-kertnek is nevezik) állt a *Sztálin emlékmű*. Egy 2x2 méteres, négyzetes alakú, 3 méter magas műkő alapon álló bronz mellszobor. A négyzetes alapból kiinduló szobortartó felfelé szűkülő pillérén állt Sztálin mell-

szobra, Pátzay Pál szobrászművész alkotása. 1956-ban bedobták a Sugovicába, aztán kiszedték és a múzeum raktárában helyezték el.

A *Gizella-úr Kő Pál* szobrászművész alkotása. A művész feleségéről elnevezett ivókutát 1986-ban – Szent Imre téri, III. Béla szobráinak szomszédságában – állították fel. A függőlegesen álló, karcsú alakú, csőszertű tartó alkotórészt felül lezáró, emberi tenyeret ábrázoló, bronzból formázott díszítőelem közepéből jöhetett a víz. Plasztikai díszítése volt még egy, a tartóoszlopra tekerődő kígyó. Többeszerű megrongálták, végül megszűntették. Maradványainak egy kis részét a III. Béla Gimnázium őrzi. A két részére kibontott, kőkövekkel burkolt kis terület ma sincs kiköveze.

A vonatkert plátfákkal szegélyezett útja végén felépített kerit építményben helyezték el 1935-ben a Grassalkovics kúria (ma városháza) régi épületének portál-szobrait. A *portálszobrok* a palota áttört mellvédű balkonzóját tartották. Az ismeretlen alkotó által 1750-ben faragott Atlasz-szerű álló és hátakon terhet hordó, megfeszített izmú alakok eredetileg a kastély bejáratát díszítették. A megmaradt 60x60 cm alapú, 2,5 méter magas kastélyszobrok megviselt, omoló állapotban vannak.

A Mater Doloresa szobor a ferences templomot és kolostort egykoron körülvevő tömör falú kerítés déli sarkán, egy, az utcára néző, ívesen mélyített fülkében állt. A Fájadalmas Szűz Mária alakját 1840-ben ismeretlen személy mintázta. A barokk stílusú, festett alkotást a templom déli oldal-



Horgászó fiú – Fotó: Nagy András (1935)

falába mélyített falifülkében helyezték el. Akkor állították oda, amikor a zárdakert kerítését lebontották.

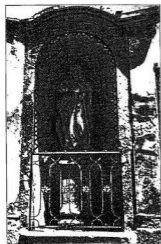
Gagarin űrűrszobrot – Vilt Tibor szobrászművész alkotását – 1978-ban állították fel a Katonavárosban, az úgynevezett egykori Barátság téren. A szovjet (orosz) űrhajóóról mintázott alkotás eltávolításának oka ismeretlen. Egyesek szerint laikusok művészeti értékét alacsonyra értékelték, mások politikai okot sejtettek megszületése indítékául. Az űrhajós repülőtisztről készült alkotást – aki a világon elsőként hajított végére űrrepülést és űrhajójával megkerülte a Földet – betették múzeumunk raktárába.

Percz János ötvös- és grafikusművész *Halak* című fémlemez térplasztikája a Petőfi-szigeten, egy kis vízmedence közepén állt 1973 óta. Megrongálták, egy részét ellopták. Illetékesek szerint a lemezdomborítás maradványai egy Szenes utcai raktárban vannak. A Polgármesteri Hivatal osztályvezetőjének, Vértessy Lászlónak tájékoztatása szerint terve vették a műalkotás helyreállítását és visszahelyezését.

A Déri-kertben állt a kert ajándékozójáról elnevezett, 1938-ban készített *Déri-emléktűt*. Az 1,5x4 méteres alapú, 2,5 méter magas, mészkőborítással felépített falmező közepének klungró tagozata előtt, a fal felé szélesebb konzolon állt Déri Frigyes mellszobra. A falmező előtt vízmedence volt, amelybe két oldali falikútból csorgott a víz. A színezett szobor Strobl Lajos szobrászművész 1938-ban készült alkotása. (Feltételezhető az is, hogy eredetije bronzból volt, arról Miskolczi Ferenc csinált másó-

latot?) A két a bajai születésű Somogyi Pál építész pályadíjas terve alapján készült. Amikor diszertünköt írtvették az 51-es utat, a Déri-emléktűt szétbontották és a park nyugati szélén lévő járda mellett maradványából emlékfalat készítettek, rajta a mellszoborral. A mellszobrot ellopták, majd rejtélyes körülmények között megkerült, ámde helyette Páljános Ervinnel, egy rövidke ideig Baján élő szobrászművésszel újat készítettek és bronzba öntötték. Az állott 1990-től. Sokáig senki nem tudta, hol lehet Strobl Alajos alkotása. E sorok írója néhány napja, február 12-én megtalálta. Kántor József képzőművész Parti u. 8. szám alatti műtermében van, ahol előzőleg Páljános lakott. Mind ez ideig Kántor József megőrizte a számára ismeretlen eredetű mellszobrot.

A *Mészáros László-emléktáblát* egykori (Vörösmarty u. 6. sz. alatti) szülőházán helyezték el 1948-ban. A feliratos, fehér márványból készült emléktáblára Miskolczy Ferenc képzőművész megalakította a szabadságúrsó balra tekintő arcszomszék 35 cm-es kör alakú, bronzplakettjét. Fellette kovácsoltvasból készült mécsartó, alatta koszorú tartására szolgáló kampó volt. Amikor a házat lebontották, hogy helyére emeletes nyugdíjsházat építsenek, az emléktáblát valahol egy raktárban helyezték el. Az új ház felépült, de akik elraktározták, elfelejtették, hová tették. Nem találták a régít, újat készítettek Bartos Endre szobrászsal, és 1989. március 15-én avatták fel. Utána megkerült a régi is, azt megőrizte a múzeumba vitették, ma is ott van.



Bartók u. 4.

A Kis Pandúr-szigetet elnevezték Petőfi-szigetnek. Ott 1949. július 31-én elhelyezték egy téglalap alakú, 40x60 cm-es alapú, 250 cm magas *Petőfi-emlékművet* a költő halálának 100. évfordulója emlékére. A szobor tönkbe rúgódtatott, feliratos márványtáblán volt Kender István Petőfi arúvát ábrázoló, kör alakú, 30 cm-es alumínium reliefje. Amikor 1984-ben a Fritz János szobrászművész által készített Petőfi-szobrot felállították a szigeten, az emlékszobrot lebontották, de az emléktáblát nem dobták félre, rászereltették az egykori Útörözős falára. Ott látható ma is az építvány külső falán.

Az egykori – Szegedi út melletti – kereskedelmi fiúiskola szomszédságában lévő kis parkban állt Miskolczy Ferenc *Vízkapó Merkur* szobra, mely 1937-ben készült el. Egy szüllyezett, kör alakú vízmedence közepéből kiinduló, négyzetes pilléren álló víztároló tányér felett, egy kis földgömbön hanyatt fekvő, szájából vizet kőp, meztelen fiúcska alakját mintázta meg színes betonból Miskolczy Ferenc. A kisfiú kezében a kereskedelmi jelképét tartotta. Talapzatát Nagy András városi főmérnök tervezte. Később áthelyezték a Vojnich-kúria elé, egy hozzá nem illő nagy vízmedence közepére, majd a Nagy István Képtár udvarán kapott végleges helyet a díszkút, mely annyira megrongálódott, hogy már a vizet sem lövellé. A képtár elé a fe-

rencrendi templom sarkára telepített, Varga Imre szobrászművész által a városnak adományozott művét, Nagy István festőművész mellészobrát állították.

Az egykori Állami Tanítóképző Intézet (ma Bőrvös József Főiskola Pedagógiai Fakultása, Szegedi út 2.) udvarán, az 1892-ben épült tornacsarnok előtt állt egy ismeretlen – feltehetően osztrák – szobrász által 1803-ban alkotott, vörösbarnára égetett terrakotta szobor. A tanuló gyermekket ábrázoló *Olvasó lányka* báját tükröző szobrocsockját áthelyezték az intézet Vonatkertben lévő Gyakorló Általános Iskolája elé. Helyére felállították Kutas László 1962-ben alkotott *Vízbe lépő lány* elnevezésű, kőből faragott, csorgókútba helyezett kútszobrát.

Gyurcsák Ferenc szobrászművész *Úszók* szobrát 1974-ben állították fel a Sugovica partoldalába, a vízközellebe épített nagy posztamentusra. A 3,5 méteres, mészkőből faragott szobrot később részben eltakarta a közelben terebélyesedő fa lombja, ezért az eredeti ötlettel a víz melletti lejtős partoldalra részben álló szobrot áthelyezték a Petőfi-szigeti uszoda mellé. A talapzatot, melyen a szobor állt, még nem bontották le.

Kirschmayer Károly készítette el a *Elektromosság* című alkotást a Kőlcsey u. 37. sz. alatti GANZ Transelektro Közlekedési Rt. irodaháza kerítésén kívüli sa-

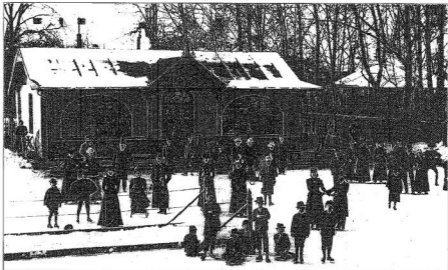


Wernstock E. (1940)

rokra. A vilamossgát jelképező alkotás fényes felületű volt, csillogott, jól jelképezte az elektromosságot. Mára felülete lekopott, befestették, rozsdásodott, így jelenlegi tompa színével nem éppen felcsemlő látvány.

Bánáti Tibor

Korcsolyázók – száz évvel ezelőtt



A Bajai Korcsolyázó Egylet jégpályáján korcsolyázók egy csoportja a pályához tartozó pavilon előtt a 20. század elején (Az eredeti fotót a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára őrzi az alábbi szám alatt: X.262.1. csomó 4. tétel)

Sárosy Józsefné (1923-2004)

Városunk megbecsült polgárának, a sok-sok tanítványa, barátja, ismerőse által tisztelt és szeretett Ica néninek megfíradt szíve a február 19-ére virradó éjjelen megszűnt dobogni. Leszűrt egy gazdag életét, elvezettünk egy nagyszerű embert.

Néhány nappal halála előtt egy levelében ezt írta: „Nincs más választásom, vagy műtét (ami esetleg sikerülhet is), vagy a nagyon gyors leromlás.” Ez utóbbit mindenképpen el akarta kerülni. Elfogadhatatlannak tartotta, hogy ágyban fekvő, magatehetetlen betegként éljen tovább. Gyászjelentésére ezt az üzenetet szánta: „Csak az tud élni, aki mindig-mindig mosolyog.”

Másfél éve, amikor átvette gyermekát-diplomáját, jubiláns társai nevében elmondott ünnepi beszéde végén – saját pályájára emlékezve – azt mondta, szerencsésének tartja magát, mert számára a munka és a kedvtelés mindig egybeesett.

Kéves embertől hallani ilyet. Csak azoknak adatik meg ez az érzés, akik egy életen át az csinálhatták, amire mindig is vágytak.

A kalocsai iskolánövérké bajai iskolája kiváló tanulójának, Fejes Ilonának pályája nem éppen végtelen színtartó kezdődött. Egyetemre kíváncsított, kedvenc tantárgyát, a matematikát szerette volna magasabb szinten tanulni. Mivel özvegy édesanyja nem tudta állni taníttatása költségeit, erre nem volt módja, a tanítóképző elvégzése után állást kellett vállalnia. Egy Szabadka környéki tanya iskolához kapott kinevezést. Egytantermes, osztálytan iskola, két tanutnyai, különböző korú, gyenge előképzettségű gyerek várta.

A vágyak és a valóság ilyen drasztikus ütközése gyakran frusztrációt vált ki. (Manapság szinte bizonyosan.) A fiatal tanítónő azonban egykétőre legyűrte magában a csalódottság érzését. A körülmenyek azt követelték tőle, hogy „lámpás” legyen, a magyar kultúra köve egy elmaradt vidéken. Vállalta. Nekigyűrközőt: a hat különböző korosztályú egyidejű oktatásának, s bár erre a tanítóképzésben nem készítették fel, sikerült eredményt elérnie. Tanítványai közül hamarosan színjátszó csoportot is szervezett, építéssükre és a tananyag népeinek szórakoztatására. Hogy magyar egyházi énekek szólhassanak a templomban, kántori feladatot vállalt. Ezt is, mert fontosnak tartotta, a maga erejéből ott tanulta meg.



Utolsó karácsony

Mivel nap mint nap látta eredményét, az embert próbáló munka örömforrásá vált. Egyre nagyobb kedvét lelte abban, hogy gyermeki lelkeket formálhasson, hogy hasznosat tehet környezetét. Ha talán nem fogalmazta is meg, tapasztalataiból már sejtette, hogy mindig is ebben fogja megtalálni a boldogságot: a gyermeki személyiség csiszolásában, az ezt célzó nevelési feladat minél tökéletesebb elvégzésében. Ezért nem érezte már csepárnak, hogy amikor néhány év múlva, vakutai tanítónőként, lehetősége nyílt a munka melletti továbbképzésre, mert a nyolcosztályos bővülő falusi iskolában szaktanároknak volt szükség, neki a hajdan végyott matematika helyett a magyar-történelem szakot ajánlották fel. Úgy érezhette, mindegy, hogy melyik tón terelgeti a rábízott lelkeket, a lényeg az, hogy célba érjen velük.

Hamarosan kiderült, hogy az új területen is kiváló eredményekre képes. Kitűnő érzékkel ébresztette tanítványiba az irodalom és a magyar nyelv szépségei iránti érdeklődést. Tevékenysége hatásfokát jellemzi, hogy néhányan közülük később magyartanárok lettek.

1959-től a bajai tanítóképző gyakorlóiskolájában dolgozott, 1962-től nyugdíjazásáig, 1978-ig igazgatóként. Vezette az iskolát, de megmaradt nevelőnek: tanította az alsó tagozatos kicsinyeket, órási tapasztalataival segítette, képezte a tanítóbölyöket, és példájával befolyásolta, alakította kollégái pedagógiai gondolkodás-módját.

A hetvenes években ország-világ előtt megmutathatta, hogyan csinálja, milyenek képzeli el a modern anyanyelvoktatást. Az iskolarádió *Tanuljunk magyarul* című műsorában kisdíjakja közreműködésével adott példát arra, hogyan lehet egy hagyományosan unalmas tárgyat él-

vezetessé tenni. Rádiós szerepléséért Kazinczy-díjban részesült, és a sorozat is, a belőle készült öt kiadást megért könyv is névődját kapott.

Nyugdíjasként sem tudott megválni örömforrásától, kedvtelésétől: a tanítástól. Tekintélyes, volt igazgatóként, országos hírű szakembereként beérte a szerény óradíj szerepkörrel, csak hogy gyermekek között lehessen. További tizenkét évig vállalt iskolai munkát, mindig ott, ahol éppen szükség volt a segítségére. Ha úgy adódott, vidéken is. Amikor pedig az ezzel járó fizikai terhelést már nehezen viselte, otthonában fogadott tanítványokat. A pénz nemigen érdekelt, elsősorban segíteni akart. Bő kézzel, önzetlenül osztotta kincseit: tudását és órási szakmai tapasztalatát. A tananyaggal készülő kisdíjak, az egyetemre készülő fiatal, a szárnyát bontogató tehetség vagy a tanácsért hozzá forduló ifjú kolléga mindig azt kapta meg tőle, amire a leginkább szüksége volt.

Élete utolsó évtizedében, egészen pontosan 1995 októberé óta társunk volt a Bajai Honpolgár szerkesztésében. Odáig figyelemmel, lakadalan precizitással végezte a korrektori munkát. Nemcsak a nyomdai nyers levonatok hibáit gyomlálta, kiténő stílusérzékét mozgósítva a szerzők apróbb bolásait is kiigazította, sőt sok, témája alapján fontosnak ítélt, de gyatrán megfogalmazott közíratot fáradságos munkával közölhetővé alakított. Néhány alkalommal magvas, szép gondolatokat tartalmazó saját írásai is szolgáltatta a lapot.

Az utóbbi egy-két évben néha aggóvva észleltük rajta a betegség nyomait, de mindvégig derős kedélye, bőles humora feledtetett rossz érzéseinket. Természetesen fogadtuk el, hogy – ha testileg ugyan egyre gyengyebben, ha botra támaszkodva is – köztünk van, és eleven szellemileg részt vesz a közös munkában. Lapunk előző, februári számának korrektúráját még ő végezte.

Két hónappal ezelőtt, december 20-án a város képviselő-testülete a *Baja Városért* kitüntető címet adományozta Sárosy Józsefnének. Azok, akik részesei lehetnek áldozatos életének, és a tanítványok, akiknek boldogulását elősegítette, életük fogytáig megőrzik emlékét.

Kelemen Márton nevét vette fel a Szent László ÁMK könyvtárterme

Névadási fönnépséget tartottunk nemrégiben a Szent László ÁMK-ban, ahol intézményünk könyvtára Kelemen Márton, a 2001-ben elhunyt tanár kollégánk nevét vette fel.

Az Oktatási Minisztérium az elmúlt évben hirdette meg a Nemzeti Emlékezet programot, amelynek keretében „Az iskolai emlékezet” címet viselő alapprogram elkészítését valósítottuk meg. Ennek főbb gondolata az, hogy az „iskolai közösségek őrzik meg maradvány formában is azoknak a pedagógusainak az emlékét, akik a nevezett intézményben valamilyen szempontból fontos, jelentős szerepet töltek be”. Az a program keretében lezajlott névadási első, műtárgyértékelés tartható kezdeményezés volt.

Az összegyűlték: az iskolavezetés, a tanári testület, elhunyt kollégánk családja és a diákok képviselői előtt – a könyvtárteremben elhelyezett, a tanár új érdemeit méltató tábla és fotója alatt – kollégák és diákok emlékeztek meg a fiatal korában elhunyt pedagógusról. A városunkban is méltán ismert és elismert tanár személyiségét és munkáját felelevenítő fátalosság váltak a tekintetük és összeszorultak a szívek, amely talán mindennél hitelesebben igazolta a névadóválasztás jogosságát.

A Kelemen Márton nevét viselő könyvtárban először a tanár új kedvenc költőjének, Dajda Jenőnek verse szólt meg Nagy László tanítványunk előadásában:

*„Emberi – hívának a száraz téli erdők,
 hogy virágba borítsd a tar világot,
 szakadt ő kának öblé big utánad,
 hogy kristály-buzogóni tiszta vízzel
 töltsd meg őket: – ezért ma mély örömmel
 hinned kell, hogy a kőszá fellegek mind
 biztosan kizsákbott úton szünnének,
 minden lépted után nyomok maradnak.
 Ismerd meg – flam, ó – a fűbefekvő
 ember békeföldtől, szelíd derűjét
 nyisd ki már az aranykaput, amelynek
 alján kék patakok zenéje sendül.
 Minden bús madarat, szomoroka bárdnyit
 végy öledbe, becézz, étezz, vigasztalj!
 Légy vidám, sugaras: légy szent, fiacskám!”*

Az alábbiakban felidézzük a Magyar Kultúra Napján, 2004. január 22-én rendezett névadási ünnepség visszaemlékezésé-

it. Tanáriársai így emlékeznek Tóth Katalin tanárnő megfogalmazásában:

Kelemen Márton... Kelemen tanár úr... nekünk Marci (volt)...

Egyénisége, szemlélete nem csupán tanítványait, bennünket is alakított. Élete elválaszthatatlan volt iskolánktól, a diákoktól és a kollégáktól.

Társaságában, a vele együtt töltött alkalmaikkor – kimondatlanul is – megérettük és elismertük olvasottságából, emberiségéből eredő fölleyét, melyet közismert szerénységével sosem igyekezett velesik éreztetni. Mindig tudta, kihez melyik út vezet, s ki mennyit ér. Alakját emlékdéppillanások idézik: „... egy összekacsintó hamis mosoly; székelgy göbbéség, egyetemi éveknek eseményei, egy felénk könyvjuttató segítő kéz”... egy Cseh Tamás dal, mely róla is szól:

*„Belőlem valaki útra vált,
 útra a jobbik részem
 Kiment belőlem hirtelen,
 csak úgy észrevétlen...
 ...
 Arató járom nélküle a végtelen világot,
 S valahogy mindent nélküle
 más színen látok,
 Hosszasan nyíltok minden út,
 Valahogy semmi nincsen így,
 Minden szó mástól eltanult,
 Mióta útra vált a jobbik részem.”*

Vidámsága, szeretete, bohémnsága mélyen öröz lelket takart. A könyv lételeme volt. Olvasó magyartanárrá, aki közösen férj, családapa, osztályfőnök, munkaközösség-vezető és a város kulturális életének nélkülözhetetlen motorja volt.

Marci segítségére bárki bizton számíthatott. Sajnos rá is teherbődített kéréseinkkel, kivézető utat nehezen találó problémáinkkal. S ő nem mondott nemet. Nem tudott nemekkel élni, csak igeneikkel.

Mindenkinek bémikor segített: érettségitétel tematikájában, szakdolgozatok készítésében, ünnepségek szervezésében, kapcsolatai révén író-olvasó találkozó megrendezésében. Mi pedig sokszor csak a bohémot akartuk látni benne, mert vidámsága s mi lelkünket is könnyítette. S nem vetük észre, hogy ő is fáradt, sőt már elfáradt s nem bírja. Fájdalmas, mert voltak, amíg lehetett, palástolta.

Ő nem volt tüppézen, nem az a fajta volt. Úgy tudta, a tanítás nélküle nem kezdődik el. Feladatai voltak, melyeket zokszó nélkül teljesített, ezen a földön töltötte be hivatását. S most fentről nézi, hogy annak a könyvtárnak akarjuk adni nevét, ahol annyi értekezletet szóialt fel helyettünk, mondta el sokak és a saját véleményét, és amelynek korábban könyvtárosa, de úgy is monadtuk: olvasója volt.

Márcil

Nevét szeretnénk adni iskolánkban annak a világnak, a könyvek tárnak, mely a leginkább meghatározott Tégéd. Mondj erre is: IGEN-t!

Volt tanítványi nevében Doszpod Barbara mondott emlékbeszédet:

Hogy egy diák milyen szemmel látja tanárát és iskoláját?

Az öreg Tóth Kálmán Gimnázium végzős tanulóiban abban a szerencsés helyzetben lehettek annak idején, hogy élményeiket az évente megjelenő újságokban, a vízezek a Dugattyúban, a gépészek a Szivatóban leírhatták. Az iskolától elbuzgó műsoraikban – Hidrológus Szilveszteren és a Porlasztón – ezeket elődhatták, másokkal is megoszthatták.

Ezek a företett újságok, videószettek örök a régi boldog diáktöveket, volt tanárainkat – mosoly csalva aruunka –, és újra előkerülnek, felelevenednek a régi emlékek.

Hogyan emlékeztek egy gimnazista diák, egy osztálytanáról, osztályfőnökéről?

Hogyan emlékezünk mi, volt Tóth Kálmános, IV. E osztályos diákok osztályfőnökünkről, Kelemen Márton tanár úrról?

Sajnos az emlékek az idő múlásával néha elhomályosodnak, de vannak dolgok, amelyek úgy élnek bennünk, mintha tegnap történtek volna.

Egy november 11-ei napról szeretnénk mesélni, arról, hogyan készült az osztály a tanár új névnapijára.

– De mi legyen a különleges meglepetés? – hangzott el mindenki szájából a nagy kérdés. A Márton-napi első ládtól kezdve rengeteg ötletünk támadt, s mi, végül, tanár urat jól ismerve, kedvenc étele és itala mellett döntöttünk.

Ara a november 11-ei magyaróra a szokásosnál is izgatottabban készültünk, no persze nem a feladott tananyagból, hanem valami egészen másból!

Mire a csengő jelezte volna az óra kezdetét, a tanári asztal már tímpiepen elő volt készítve. A székelykóposzta ott illatozott a megterített asztalon egy pohár unikum mellett, a gyertyafény árnyékában. Persze mi a desszertől – a somlóiról – sem feledkezünk meg!

Az osztály bent állt a teremben. Egy osztálytársunk figyelte az ajtóban, mikor tűnik fel a szakköz testalkató tanár a folyosón. A tanár úr szavával élve „Gombóc Artúr” testalkatát már messziről ki lehetett számni a tömegből. Hóna alatt mindig ott volt a napló és a szükséges tankönyvek az asztali órához.

– Jön a Marci! – hangzott el a figyelmeztető jelzés!

Még mielőtt a 36-os terembe lépett volna, csikkét szokás szerint elnyomta a cipője talpán, és a szemetesbe dobta.

Ez a magyaróra egészen más volt a többinél.

A 45 perc sem úgy telt el, mint egy szokásos magyar- vagy osztályfőnöki óra (melyeket a tanár úr rendszeresen felcserelelt). A „művészt” sem vettük úgy észre, mint mások.

Fülfünkben nem a kiosztott sztereó – azaz egy baráti füllegyintés – hangja, hanem a tanár úr szavai csengtek... Aki asznap ott volt a teremben, a rengeteg közös emlék közül – osztálykirándulások, érák, bolond ballagás – ez a különleges alkalmat biztosan nem fogja elfelejteni, hiszen ebben a napban volt valami rendkívüli.

Olyat adtnak tanárunknak, amiben minden benne volt, amit csak egy diák és egy összefogott osztály érezhet tanára iránt, akit tisztelt, becsült, és akit még most is szeret!

Néhány osztálytársamat megkérdeztem, mi a véleménye arról a napról?

Ezeket szeretném idézni:

– Búszke vagyunk, hogy a Tanár Úr osztályba járhattam!

– Megtalálta a közös hangot velünk!

– Jó pedagógus volt!

– A tanításnak élt!

– Miért a jók mennek el?

A könyvtár névadásával örökké az iskola része lesz. Azóta sem ismertem meg olyan tanárt, aki annyira szerette, segítette volna diákjait. Én is sokat köszönhetek neki.

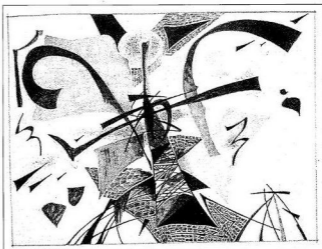
Nemcsak szimpla osztályfőnök volt. Sok mindent lehetne még róla mondani...

Úgy gondolom, a könyvtár a legméltozabb nevet kapja, Kelemen Márton nevére, aki a pedagógusi pályának, a tanításnak élt, aki szerette, amit csinált, s szerette azokat is, akikkel tudását megoszhatta.

Maradványhelyein Gergely Anna

Léleküzenet

Velekei József Lajos alkotásairól



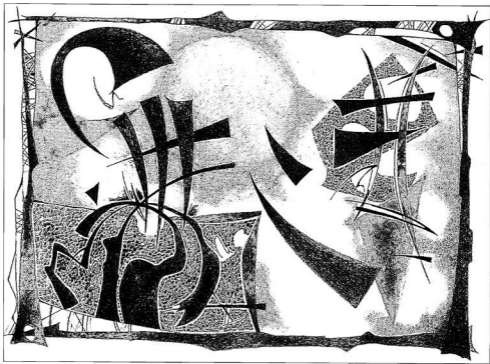
Léleküzenet III. (50x70 cm)

„Velekeit pályakezdése óta foglalkoztatja az ősművészet, az ősi formakultúra, a természeti és pásztornépek kultúrája, és természetesen ebbe beletartozik a magyarság népi művészete is. Ezekből merít, felhasználja jeleit archaikus, mégis saját, következetesen épített életművében.”

A mai társadalomban a „szellemi szabadság” elérése az egyéni gondolkodás újbóli helyreállítását jelentené, amit most elnyel, fehér zajként beborít a tömegkommunikáció. Ki kell végre kiszűrbőljük az ún. média-közvéleményt, meg kell szüntetnünk a hamis fogyasztói szükségleteket. A képzőművészt, általában a művész szerepe nehéz ebben a helyzetben. Találni kell módszert arra, hogy azokat, akik megnéznek, meghaligatnak minket, cának a „szellemi szabadságnak” az elérésére ösztönözzük. A művészek számára kínáló módszerek különbözőek lehetnek: van, aki megpróbálja túlharogni a tömegkommunikáció zaját, van, aki vizuális szemétdől próbál építkezni; ez az „újrabasmosított kultúra”, amelynek a kidobált régi értékek töredékeiből áll össze az új mű, és van természetesen egy olyan út is, ahol a fehér zajjal szemben a csend áll, a nagy misztikus csend. Somogyi Győzőt idézem:

„... minden művész pap. A pap az Isten megbízásából kimondja a szavakat és a kenyérből meg borból Krisztus teste lesz. A pap egy gyarló ember, nem az ő érdeme volt, mégis Isten megbízottja, és tárna a csodában. Hát valahogy így van a művész is...”

Velekei valami ehhez hasonló dologot művel, de őt nem papnak, inkább sámánnak nevezhetnénk! A művészet nála Mágia vagy Varázslat! Mint egy sámánművész, rajzainak dimenziókapuin át utazik egyik való világból a másikba, hiszen a művészet maga is egy utazás vagy csoda. Rajzai felfoghatóak ítéletképpnek, melyet a vándor készített magának, és persze nekünk is, ha hajlandók vagyunk követni őt. Vagy lehetnek rajzai útívatások! Csak a legfontosabb eseményeket rögzíti útívatásában: a világmindenség folyamatos mozgásának dokumentumait, fontos pillanatainak visszatérőkrözdését.



Az Apokalipszis után (akvarell-ceruza, 150x200 cm)

A helyettünk, értünk utazó dokumentumai ezek! Aki helyettünk is megküzdi gonosz szellemeinkkel. Ezeket csak úgy lehet legyűrni, ha hatalmukat náluk is erősebb szavakkal törjük le, győzzük le, köbtjük meg. Meg kell neveznünk őket! A nevük kimondásával megtörjük a varázst! Hát ezt csinálja a sámán... Magát és a világot próbálja gyógyítani az ősi technikák megidézésével. Amikor azt érzi, hogy benne valaki más, szinte tőle függetlenül csinálja a művet. Ez az, amit Zolnay Vilmos A művészetek eredete című könyvében pokoljárásnak nevez.

A művész, az alkotó, a teremtő, a kreator kérdéseket tesz fel magának. Milyenek is ezek a feltett kérdések?

Természetesen az élet leglényegéről, a honnan – hová – miért – kik is vagyunk kérdésekre kérdez rá újból és újból. Az életől és a halálról gondolkodik, mert a halál is egy utazás, mellyel az e világi testtől megszabadulva – egy következő világba érkezünk. A lelkünk a lélekkapukon át!

Vajon mi a sámán? Beteg vagy orvos? A sámán társadalmi szerepe ma is a gyógyító, ő a pszicho-terapeuta, aki ismeri a gyógyítás módjait. Mert gyógyításra van szükség.

A kultúrájukat veszített és a vérosi életben bukdácsoló, vagy éppen ezt az új társadalmat nehezen megélő, identitászavarral küszködő emberek számára (hogy újra szocializálódni tudjunk) nagy szükség van a közösséghez tartozás tudatára. Ez nem a „big braderek” és a szappanoperák, a tömegkommunikáció által sugallt, mondvacsinált álproblémák és gondolathelyettesítő gondolatok egyenlőmege. Valami mélyebb, szinte a génjeinkben hordott tartalomig lebontott tudás feltárása és a közösség kovacsoló ereje. Ez az igazi, mindentől független „szellemi szabadság”, melynek elérésére törekedniük kell!

A művekről végre:

Veleiket pályakezdése óta foglalkoztatja az ősművészet, az ősi formakultúra, a természeti és pásztornépek kultúrája, és természetesen ebbe beletartozik a ma-

gyarság népi művészete is. Ezekből merít, felhasználja jeleit archaikus, mégis saját, következetesen épített életművében. Gyakran előforduló motívumai: kard, íj, nyíl, kapubálvány, stilizált törött ág, nap- és holdszimbólumok, tuskók, ékek, sámándobok, az azokon fellelhető világ-ember-állat ábrázolások és különböző rajzolt keretek, melyekbe belefelezülnek a kompozíciók.

Rajzai érzékenyen kidolgozott ceruzarajzok. Lehetőfinoman, színes ceruzával színezett foltok és kemény, brutálisan ütődő, a foltokba belevágó fehér és fekete jelek ellentétben alapuló rajzok ezek. Létekezenei vagy sámános öngyógyító lapjai bizonyítják az alkotói szándékot: az utazást a lélek mélységeibe.

Újabb képein a kezdés maga igaztja: a fehér felületeken egyre kisebb és kisebb lesz a rajz. Talán egyszer pontszerű lesz, és a művész, mint a híres történetben, belép saját képébe, és eltűnik szeméink elől...

Közöttünk élnek Sarkadi Sándor

A Deseda putak vizét a Kaposvár feletti völgyben egy keresztgát duzzasztja tóvá. A dombhátak közé zárt tározó hossza meghaladja az öt kilométert; átlagos szélessége kb. kétszáz méterre tehető. Ezen a városközeli pályán edzenek az evezősport kaposvári rajongói. 1986. október 25-én azonban a partokra ereszkedő erdők csendjét vízimotorok süvítése veri fel. A magyar motorcsónak szövetség ezt a tavat jelölte ki a sebességi világrekordot megdönteni vágyók futamainak színhelyéül. Csipős az ősz hidege, az időjárás előtte jár a kalendáriumnak. A tócsák vizét reggelente már jég recézi. A deres tájon szeszélyes, irányukat gyorsan változtató szelek kóborolnak.

Sarkadi Sándor a kaposvári versenyre nagyra törő ambícióval érkezik. Új világcsúcst szeretne felállítani a 350 cm³-es géposztály kategóriájában. Nem idegen homlokról fosztaná a babért, hiszen 1982-ben Dunavarsányban ő állította fel a rekordot. Ám az eltelt évek során erősödtek és tökéletesedtek a motorok, valamint számos tehetséges versenyző pályázik – nem esélytelenül – erre a becses trófeára. A címvédőnek tehát ki kell rontania oroszánbartlangijából, hogy megvédelmezze az értékes zsákmányt. Négy év múltán úgy érzi, gondosan felkészített motorja nagyon megy, ő is jó formában van, tehát a siker minden feltétele biztosított. A motor, mellyel rajthoz áll, négy-



A Duna XX. századi bajai vikinge: Sarkadi Sándor

hengeres, boxer felépítésű Kőnig. Maximális fordulatszáma eléri a 13.000-et.

A szombat nap kedvező előjelekkel indul. A sebességmérés két bója közötti ezer méteres távon történik, amit egyszer oda, egyszer pedig visszafelé kell lefutnia. Az eredményt a két érték átlagából számolják ki. Az első szakaszt kiváló, 170 km/óra sebességgel abszolválja. A visszaúton még gyorsabban haladhat, hiszen hátszelet kap. Ez mintegy rásimítja a vizre a csónak fel-

ágaskodásra hajlamos orrát, és a vezető biztonságosan szügdülhat teljes gőzzel. Nem kell attól tartania, hogy a lapos fenék alá torlódo menetszél felkapja a csónakot és bekövetkezik a bukás. Leír egy nagy ívű kört és megelőzve a startbóját, hogy 170 km-re felgyorsítva lefussa a második szakaszt. Ám a motor rövid fúldoklás után leáll. Az egyik hengerben megszorult a felbevült dugattyú. A szerszámোলádában azonban lapul egy tartalék alkatrész. A pótdugattyút nem pontosan illesztett példány, de úgy tűnik, a motor lényeges teljesítménycsökkenés nélkül képes folytatni a versenyt. Gyors szerelés után a Kőnig feldübörög, és Sarkadi nyugodt bizakodással várja a másnapi futamot. Míg a maga tervezte, szép vonalú okumétet és álmukat ódelgető guzdája felett elnyújtózik a nedves őszi éj, szánjunk némi időt a szügdülő szelölvoosok mozgásának tanulmányozására.

A versenyhajót valószínűleg mindenki a vízjárómuvek közé sorolná, holott 1980 táján már inkább a szelek szárnyán közlekedik. Az eredeti hordozóközeggel, a vízzel a vezető mögött függő motor tart csak kapcsolatot. A hajót a vadul hátravágott, érvényes vízszög reakcióereje tolja előre. Az indítási szakasz rövid másodpercei után a hidraulikus felhajtóerő kiemeli a testet, és a vízfelszín már csak súrolja a csónakfenék. A sebesség továbbfokozásakor a fenéklemez elválik a víztől, és a hajó rész-

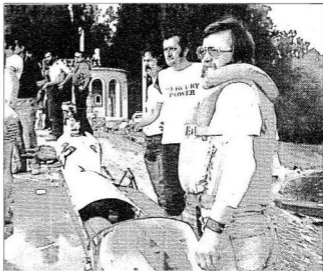


A 16-os számú versenyhajó, mellyel megkezdte a pályát.
A motornál Cinke szorgoskodik

zése végén ismét talpára állt. Orra menetirányba mutatott, ám a vízre szállás utolsó szakaszában messze rögfittete parancsnokát. Sarkadi a csónak orra előtt, több méternyi távot átvélve ért vizet.

A következő másodpercek eseményeit visszaemlékezésére, további egy parton működő videokamera felvételei alapján rekonstruálhatjuk. Ne feledkezzünk meg egy lényeges körülményről. A hajó a lassulás ellenére is kb. 150 km/órival haladt, és az elszálló versenyző ekkora sebességgel fogott vizet. Ilyen körülmények között bekövetkező találkozásnál a tó tükre úgy viselkedik, mint egy jó minőségű betont. Jobb kezének ujját még az alacsonyreplés kezdeti szakaszán eltöri a szélvédő. A vízhez csapódás medencetöréssel jár. A videofelvételek szerint a felszín érintésekor balcarja és nyaka mint az olló nyílik szét. A vízfelületbe akadástól adódó iszonyatos szakítóerő idézi elő a tragédiát. Bár eszméletét nem veszti el, a rettenetes rándulás sokkhatása kikapcsolja a fájdalomérzékelést. Csak az életösztön működik hibátlanul: igyekszik a csónak közelébe vergődni. A lebegő mentőmellényt a következő motorcsónak vezetője csak keféen pillantná meg, és a legázolós veszélynek elkerülése érdekében a jól látható hajóhoz kell üsznia. Itt várja ki a segítségére siető mentést. Ám bal karja nem engedelmeskedik az agyból érkező parancsnak.

A sérült elsődleges ellátását a kaposvári kórház végzi el, majd repülőgépen a Sportkórházba szállítják. Nem állíthatjuk, hogy



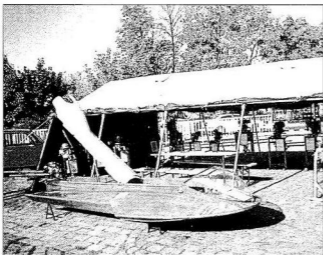
1982. Rajtra készen a Tűr-emlékműnél. Jobbról balra: Sarkadi Sándor, Lázló Ferenc (Cinke), Szász József. A háttérben dr. Huszár Gergely és Polentér László

a sérültet gondozásba vevő traumatológust Aesculapius a vesébe látó diagnosztikai éleslátás adományával ruházta fel. Illetőleg csak annyit kellene meglátnia, amennyit bármely med. univ. az egyszerű fizikális vizsgálatnál észrevesz. Ugyanis egy hét múltán a gyógytornászó jelzi a kezelőorvosnak: a rehabilitációra utalt beteg

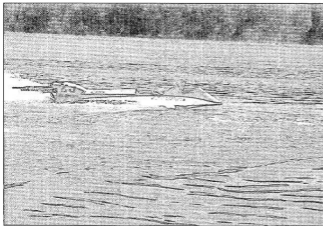
bal karja meg sem moccan. A Hiob-hír a fehér köpenyeket a betegig körülí gyoors mozgásra készíti. A páciént megvizsgálja Manninger professzor is. Kiderül, hogy a negyedik és ötödik csigolya között létező mozgatóideg rostfonadéka illetve hüvelyke több helyen is megszakadt. A profeszor diagnosztika lehangoló: a mozgatóképeség helyreállítása meghaladja a magyar idegsebészet lehetőségeit. Felcsillant viszont egy halvány reménysugarat. Milési professzor bécsi klinikája jó hatásokkal végez állapotjavító műtéteket. Csak hogy a operáció költsége kétszázötvenezer forint (mai értéken több millió). Egy jó szándékú szponzor több hónapos erőfeszítése és szíves zaklatása végül megoldja az egészségügyi minisztérium bügyellárisának szoros szóját. A huzavona miatt a beteg csak fél év múltán kerül a gyógyító kés közelébe.

Milési doktor pirospozsgás, szeszűz kiltós, jovialis osztrák, aki szabad óráiban kedvvel egzeciroztatja ólomkatonái színes regimentjét. A némileg infantilis szórakozás – melyről egyébként tud az egész klinika – mit sem csökkenti a híres idegsebész Európa-szerte tisztelt nimbuszát. Sarkadi esetében hetven-nyolcvan százalékos javulásra lát esélyt, és az eltelt évek nagyrészt igazolják is a terápia prognózist.

Míg bajai barátunk 12 kg-os gipszpén-céljában a bécsi kórterem mennyezetét



A vámszabályok ármányos kijátszásának tárgya és eszköze, a Danisch-hajó



Az első Baján tervezett és épített versenycárnak

szemléli, lapozzuk vissza élettörténetében és nyomozzuk ki, hogyan indult csónakversenyzői pályafutása.

Sarkadi Sándor születésének időpontja (1952) a bajai motorcsónakcultusz kialakulásának kezdetére esik. Édesapja géplakatos, és egyike azoknak a bajai mestereknek, akik motorkerékpár hajtóművéből vízimotort építenek. Vízimotor, csónaktulajdonos, és családjával számos kellemes vasárnapot tölt a Duna kirándulásra kiválóan alkalmas partjain. Szomszédságukban ismerősök és barátok ladikóra fut ki sarranva a lágy fővenyre. A családfelek kupaiktanácsa összetűl, és a kvaterkózó iparosok kitartóan vitatják a szakma megoldatlan kérdéseit. A cseperedő fiú a közelükbe húzódva megfészkel a homokon, és szomjas füllel gyűjtögeti a számára oly értékes ismereteket. Sok szó esik a gépekről, technikai megoldásokról, amelyekkel a bajai csónakmotor-építés pionírjainak meg kell küzdeniük. Bizonyra itt alapozza meg azt a technikai tudást, mely a motorját gyakran javíthatni kényszerülő versenyző számára nélkülözhetetlen. Az iparitanuló iskolában a karosszérialakatos szakmát kezdi kitanulni, azonban nyilvánvaló, hogy az inasévek előtt és alatt az apai műhelyben is kotnyeleskedik, értékes tapasztalatokat szerezve a robbanómotorok működéséről. Ezzel magyarázható, hogy 1968 szeptemberében már a nemzetközi hírnevet szerző versenyző, Csapláros László egyik szerelője. A tizenhat éves fiatalember megjelenése a profik körében nincs híján az előzményeknek. Tizenéves korában kezd kajakozni, és a közös vízitelep lehetőségét ad

arra, hogy a versenyzők hajói körül tüsténkedjék. Itt szerzi meg az ezekre a vesszettel pörgő szerkezetekre vonatkozó alapvető ismereteit.

A vízitelepen töltött boldog éveket a katonai szolgálat intermezzója szakítja meg. 1975-ben visszatér a már szenvedéllyel fozkozódó sporthoz. Barátjával, Szász Józseffel együtt Csapláros segítői, szerelői lesznek. Az önálló szárnyra kelés lehetőségét az 1977-es év hozza meg. László Ferenc – akit a motorcsónaksport rajongói Cinke néven ismernek – kap egy új 350 m³-es Kőniget. A Bácska Posztó versenyklub

szakvezetői felajánlják: versenyzői státuszban alkalmazzák, ha átveszi Cinke hajóját és szerelését. Magától értetődik, hogy a váratlan lehetőséget örömmel ragadja meg. A következő év a tamalás időszaka. A versenypályán említésre érdemes helyezést nem ér el, viszont az ősz során azért kimeresztí orozslánkörmeit. A 250 m³-es motortól hajtott, úgynevezett térdelő papucstestek kategóriájában 117,84 km/óra s magyar edcsot állít fel.

1979-ben ismét örökösödés útján lép egy magasabb kategóriába. A László Ferentől átvett 350 cm³-es Kőnig és a velejáró hajó tökéletes uralás fokozott mesterségbeli tudást kíván meg új tulajdonosától. A gondos szerelést és finomítást a gép figyelemreméltó teljesítménnyel hálálja meg. 1980-ban olyan eredményeket ér el, melyek nevét országosan ismertté teszik. A magyar bajnokság harmadik helyén végz. A kelet-németországi Dessauban rendezett nemzetközi versenyről pedig bronzéremmel tér haza.

1980 jelentős és kedvező fordulatot hoz a bajai vízisport fejlődésében. Megalakul a Vízügyi Spartacus motorcsónak-szakosztály. Vezetői: dr. Csányi István, dr. Halász Rudolf és dr. Völgyesi László. A szakvezető Kommer Géza, aki képzettsége alapján maga is kiváló bővíthetője a harsány szavú és víziszövegnyetgekeknek. Az egyesület mögött egy új támogató, a bajai Mezőgazdasági Kombinát anyagi ereje is megjelenik. A feltételek kedvező alakulását a versenyzők a javuló anyag- és alkatrészellátáson is érzékelik. Sarkadi Kőnigje az akkumuláló-



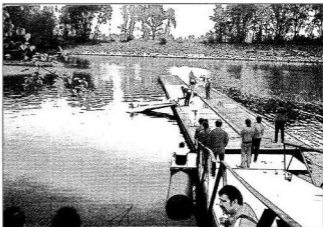
*Sarkadi a 23-as hajóval vizeszél a Desoda tavon.
A vizet erőteljesen borzolja az ősi szél*

ros gyűjtésnél korszerűbb tisztoros berendezéssel felszerelve indul az 1981-es futamokon. A bővebben csörgedező pénzforgások több versenyen való részvételét tesznek lehetővé. Az elért eredmények szemléltetik, hogy a sportnehő szakosztályba fektetett tökéletesen kamatozik. Barátunk az országos bajnokságon két hellyel előrerukkolva géposztályba harmadik helyen végez. A 350 cm³-es motorok ún. „szocialista kupa” versenyén második lesz, Dessauban pedig, a nemzetközi bajnokságon kategóriájára első helyére tör fel.

A siker mind a klub, mind a magyar motorcsónaksport-szövetség vezetését meggyőzi: a bajai fiút érdemes támogatni. A továbbfejlesztés útját megnyitó jutatlás lehetőséget ad az új versenyparipa szerkezetének tökéletes megismerésére. Az 1979-es évjáratú Kőnig ugyanis – melyel előzetesen a budapesti Ily Zoltán jeleskedett az Európa-bajnokságon – bontott állapotban, kosárban érkezik. A tönkrehajtott motor azonban merőbebb konstrukció, és remény van arra, hogy szakértő kezekből restaurálva kb. 100 lóerőnyi teljesítményt adjon le.

Mikor a vízpórfellegzet hűző versenyecónakok pilótáiról írunk, illő és méltányos szót ejteni azokról is, akik szak tudásukkal, a hajszámai finomságok érzékelésével élezzett figyelemükkel életet leheltek a sokszor szinte roncsként Bajára kerülő motorokba. A kemény viadalokat, szívmelengettő győzelmeiket idéző Sarkadi hosszan, tisztelettel beszél azokról, akik a felkészítés teli hónapjaiban segítettek az új évad sikereinek kovácsozásában. Említi szerelőit: Molnár Lászlót, Istókóvics Istvánt és Rácz Lászlót. A válasza kopott hengereket Möller Mihály műhelyében fűrták és hőnőlték tikőrfényesre.

A legfinomabb fémegmunkálásra, legprecízebb illesztésekre kialakításra alkalmas gépek két gyárban voltak megtalálhatóak. A Ganzban Hübel László vette gondjába a romos Kőniget. Az ipari tanulók szakoktatását végző műhelyfőnök szervezte be azokat az esztendővelőket, akik munkaidőjük letöltése után hosszú órákat áldoztak az NSZK-ban gyártott gép nyugatnémet színvonalú felújítására. A Kismotor- és Gépgyártás Szedő István igazgató volt a motorcsónaksport egyik patronusa. A gyári megmunkálással felújított motor összeszerelését, beállítását, működésének finomítását Krikovszky Sándor végzi. Hasznos tanácsait a versenyző a gép működési rendellenességeinek, üzemzavarainak elhárításáukra számos alkalommal gyümölcsözteti. Bár a termé-



Bajnokunk a baleset után újra leszáll az arénába. A csapatkapitány, a sportorvos és a versenyzőtársak feszült figyelemmel nézik Sarkadit

keny együttműködés éveitől már két évtized időtávlatra választja el, a korosabb barátjáról szóló Sarkadi szavait az őszinte hála melegsége fűti át.

Az 1982-es év a korra jellemző, komikus epizóddal indul. A bőséges lövészórának tűnő Kőnig új, modernebb felépítésű hajót érdemelne. Az úgynevezett szocialista országok legjobb hajóépítője a Kelet-Németországban élő Danisch volt. A bajai klub vezetője és Sarkadi egy versenyen találkozik a mesterrel, és szót is értenek bamarosan. A magyar forint a keleti világ legkeresettebb valutája, így érthető, hogy a csónakművész készséggel vállálja: épít egy hajót a bajai fiúnak. Ám az elkészült test rendőrileg és pénzügyőrileg árgus szemekkel őrzött kelet-német határ túlsó oldalán van. A bajai klub tehát elfogad egy NDK-s versenymeghívást, ahová selejtezésre érett csónakkal mennek. A 350 cm³-es motort átteszik a Danisch hajóra, és Sarkadi azonnal tesztleli a szerzeményt. A berlini versenyen ezüstérmert szerez.

A cseréjérmű hazatérésekor az ország-határokon simán csúszik át, ideháza azonban létét legalizálni kell. Az út kitaposott: beviszik a bizonyítványt áruháza, és ott Kosuthi acékpórák látása (a szízfórintos ekkor még nagy címletű bankjegy) azonnal felébreszti a nemzeti összetartozás érzését. Az áruház számlája pedig már elárasztja a jármű rendőrhatalósági bejegyzésébe.

Tudni kell még azt, hogy ez idő tájt a bolti vírlágo ízteljes volt a Szovjetunióból csempészett vízmotorok legalizálása. Ám

a szépséges harmónia működését megzavarta egy ármányos lélek. Lebukott a menedzsement. A summás megoldásokat kedvelő pénzügyőrözg szorolta a teljes áruházzal, így Sarkadi kénytelen-kelletlen a régi, batéves hajójával kezdi meg az évadot.

A balul végződő import ellenére 1982 a versenyző számára a siker éve lesz. A nemzetközi versenyeken két második helyezést ér el, három ízben visztor (Drezdában, Baján és Vácot) a dobogó legfelső fokára kerül.

Kétségkívül, a versenyzőnek a pályán nélkülözhetetlen társa a szerencse is, továbbá kérelmetlen ellenfele a gonosz véletlen. Az ismétlődő siker természetesen csak kiértélt tudáson alapulhat. Az őt eredmény meggyőző bizonyíték, az év teljesítményét azonban a magyar bajnok címet megszerzése, továbbá az emlékeztető októberi, dunavarsányi futam koronázza meg. Sarkadin kívül a jó nevű budapesti Csepregi György is készül arra, hogy megdöntse a 350 cm³-es kategória öt éve felállított világrekordját. Teljes sikerrel; azonban még fél óráig sem ávezei a világlátszócsót. A bajai versenyző 159,82 km/órával harminc percen belül beállítja az új világrekordot.

Év végére egyhál a vámhivatal zord szigora, és a furlingosan beszerzett Danisch hajó átterül az egyesület tulajdonába. Természetesen a szezon zárása után.

A következő évadban az olaszországi Boretóban rendezett világbajnokságon az ötödik helyen végez. Ez idő tájt kezdenek sűrűsödni azok a problémák és gon-

dok, melyek oda vezetnek, hogy foglalkozni kezd az egyesítésváltás lehetőségével. A magyar múltú budapesti sportegyesület, a MAFC motorcsónak-szakosztály létesítését tervezi. A Bajáról nem minden nehézség nélkül átigazolított versenyzőnek egy 350 cm³-es Kőnig motort biztosítanak. A hajót a már említett Csepregi György adja át az új klubtagoknak. Igaz, kissé romos állagú, de a kiváló csónaképítő, Boros műhelyében előállított jószág. Sarkadi már pályakezdése óta megszokta, hogy felszerelését saját keze munkájával tegye versenyképesé. Ezúttal kitűnő segítőhúsrá talál Dósa Györgyöt, aki a csónaképítés avatott mestere.

Az új szervezésű, ám tapasztalt versenyzőkből álló szakosztály már első versenyén erős mezőnyvel száll harcba. A lengyelországi, ún. „szocialista kupán” Sarkadi negyedik helyezést ér el, a magyar csapat pedig megszerzi az ezüstérmet. A nagy meglepetést az olaszországi világbajnokság hozza. A sportágban először történt meg, hogy nemzeti válogatottnak viszi el az aranyérmet. Sarkadi további eredményei jelzik, hogy a kis csapat tablója nem véletlenül szerzett tróféákat díszes.

Az év őszén Auzonóban száll vízre. Völgyzdrógrát homorú vasbeton íve feszül a sziklafalaknak. A tófelől csatornáján lezúduló víz 120 m-es halálgázrét porá törve fejezi be a völgykatlanban. A Píave tóvá duzzasztott tükört merengő hegyóriások veszik körül. Megejtően szép, ám bajlós vidék ez. Huszonhárom éve történt e tőjön, hogy egy ilyen megszuvaló kolosszus a Vaian tó vizét Longarone városra zúdította. Kétezer-kétszáz embert ölt meg a völgyön végigszáguldo, toronymagas ár hullám. Gondol-e Sarkadi arra, hogy egy ilyen tározó melykéik tükre veszedelmeket rejtegethet? Gondol-e arra, hogy a szelid pampon tőj egy hasonló tava egy év múltán majd neki vet végzetes kelepécőt? Aiiha.

Szágul az őz csillogásában, és megszerzi a világkupa második helyét. Az évszázó zímányi nemzetközi bajnokságról bronzéremmel tér haza. Az első év eredményei mind több szponzort sokoztatnak fel a MAFC új szakosztálya mögé. A bajai klubtag a tél hosszú hónapjait arra használja fel, hogy Rátz Lászlóval és Dósa Györggyel együttműködve új versenycsónakot építsen. A Dósa-pórt alagsorban jól felszerelt asztalosműhely és a mester szakértelme garantálja, hogy Sarkadi elképzelése és rajzai szerint konstruált versenyhajó kiváló minőségben készüljön el.

A modell végleges minőségét természetesen a versenyen kaphatja csak meg.

Az előjelek nem kedvezőlenek. A bulgáriai Kirzsaliban rendezett nemzetközi verseny első helyén végez. Az ausztriai Poppingban második, Baján második, Mariborban első helyezés érdemel ki. A ma már szlovén iparvárost a Dráva szeli ketté. A széles folyón számos híd ével át, ekkor – már csak három hónap választja el a végzetes októbertől – átútanulnak a sors titkos furvallata. A víz és a sebes levegőáram kettős erőjütkésnek kiszolgáltatott versenyhajó egyforma csélyével válhat eszközzé a diadalnak vagy tragédiának. „Kissé fura, a sok híd alatt elmotorozni. Féld, hogy alatta emelkedik el a hajó” – idézi a verseny forró pillanatait meglepetéssel emlékező.

Az évet a magyar bajnokság második helyezéssel zárja le. Időközben makacsokodó motorját sikerrel bírja jobb belátásra, és úgy tűnik, októberben jó esélye lehet saját sebességi világrekordjának túlszámolására. A kísérlet végkifejletét már ismerjük.

A hosszú és kínos terápia során az ősi kínai gyógymódot, az akupunktúrát is alkalmazza. A nyugati és keleti orvostudomány összeműködése a bajai sportolót elfogadható mértékben rehabilitálja. 1987 nyarán már – természetesen nézőként – látogatja a csónakversenyek futamait. A sors mintha szemléltetmi akarná, mily kegyes indulattal hagyta szólni a Deseda-tavi istenkísértőt. Két emberföldzót is bemutat a futamok nézői előtt. Egy orosz motoros és a magyar Flórick József életét zárja tragikus befejezéssel a véletlenek végzetes összejátszása.

Bár az életminőség törésvonal menti, drámai zuhanás anyagi eszközökkel nem

tehető jövő, a Sportegység Alapítvány említi a Sarkadi család gondjait. A pályázatot barátnya, Zoltai László adja be, és a kiutalt 150.000 forint lehetővé teszi, hogy letörlessék a költséges terápia során felhalmozódott adósságot.

1987 őszén kísérletet tesz arra, hogy versenypályára visszatérjen. Október folyamán, az érsekcsanakri révben száll vízre. Az eseményt videokamerával rögzítik, és a képsorok, valamint a több alkalommal végzett sportorvosi vizsgálat végül is meggyőzi a tamáskodó szövetségi kapitányt.

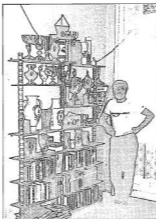
1988 májusának közepén már a bulgáriai Kirzsaliban nemzetközi versenyen rajtol, és megszerzi a második helyet. Baján – ugyancsak nemzetközi mezőnyben – harmadik. A komáromi világkupa hatodik és a magyar bajnokság negyedik helyezése arra mutatnak, hogy van esélye a csónaksport élvonalába való visszatérésre.

Amennyiben a magyar motorcsónaksport jövőjét beárrnyáló jelenségektől eltekinthetünk, Sarkadi 1990-es eredménye biztatóak lennének. A „szocialista kupa” második helyén végez, az almásfüzitő nemzetközi kupa és az országos bajnokság harmadik helyezetteje. Úgy tűnik, van esélye a fizikai és sportolói rehabilitációra. A múlt század nyolcvanas éveinek vége azonban gazdasági végromlásba sodor számos állami vállalatot, melyek a sportegyesületek szponzorai voltak. Helyükbe nem lépett azonos támogatást biztosítani tudó magán-mecenatura. Az agónia utolsó évről a versenyző a következőket jegyzi fel: „Ekkorra már kifogytunk a pénzből, ígéretekbe, alkatrészekbe. Csak vegetáltunk.”

Mindössze 38 éves, amikor a sors és a körülmények a csónaksportolót való visszavonulásra kényszerítik.

A díbörgő motorok, szűkellő vízszugarakat vágó hajók világában tőlhet negyedszázad természetesen életének alapvető elemének. Egyik meghatározó személyisége annak a kis körnek, mely gyűjtőgeti és gondozza Baja vízimotoros múltjának relikviáit. Csónakmotor-állománya tizenhárom darabból áll, további számon tartja azokat az iparosokat, akik szintén őrznek egy-egy darabot a bajdan oly szorgosan működő műhelyek termékeiből.

Kinseiit csak avatatan szem láthatja holt alumínium- és acéltörmegnek. E darabok hajdanvolt vagy ma is élő öreg mester alkotó alkotái érzik. Azt, ami az emberből a legmaradandóbb és legértékesebb.



Merengős az emlékek és a tróféák között

A dalokba visszazögni készül a lélek

(már hangol a FONOGRÁF zenekar...)

I. rész

A beat-, pop- és rock-zene szupergruppként azokat az együtteseket emlegetik, amelyek különböző hírneves zenekarok tagjaiból verbuválódnak. Magyarországon három ilyen csúcsmegformáció jött létre: a tízszavirág életű SYRIUS 1970-ben, a főnixmadárként újra meg újra feltámadó LGFT (1972) és az 1974-ben újjá induló FONOGRÁF. A közelmúltban már szinte minden népszerű vagy kevésbé ismert együttes ismét összeállt egy vagy több nosztalgiaconcert erejéig – a FONOGRÁF zenekar kivételével. Csak tavaly év végén vált biztossá, hogy három évvel megalakulásuk és két évvel ezelőleg három telt házas búcsúconcertjük után ez év június 4-én újra színpadra lép eredeti felállásban a FONOGRÁF is.

A legjelentősebb hazai zenekarok egyike, amely az ILLÉS, valamint TOLCSVAYÉK és a TRÍÓ tagjaiból (Bródy János, Mórincz Mihály, Németh Oszkár, Szőrényi Levente, Szőrényi Szabolcs) állt össze. A FONOGRÁF-nak összesen 6 eredeti nagylemeze jelent meg: 1974-78 között évente egy, majd néhány év kihagyással, a búcsúzás alkalmából (1984) még egy. Az együtt tőlött évüzed egy rendkívül gazdag alkotó periódust is jelentett a zenekari tagok életében, hiszen a folyamatos koncertezés mellett (szinte egész Európát bejárták!) saját zenekari és szólólemezeiken kívül 6k írták Koncz Zsuzsa és Halász Judit dalait, filmzenéket és színpadi műveket komponáltak, és ekkor született a korszakos jelentőségű rockopera, az *István a király* is.

A FONOGRÁF zenekar Baján mindössze egy egyszer szerepelt: a Tízeti Klubban Szőrényi Levente első szólólemeze, az *Utazás* (1974) került bemutatásra. (Érdekeségeként érdemes megjegyezni, hogy ezen nagylemez betöltött és megszeméltt eredeti borítójából legalább hármát bajai gyűjtek őriznek.)

Bár az alkotói kapcsolat, a részleges színpadi együttműködés a búcsúconcert után sem szűnt meg, a teljes zenekar azonban többé már nem lépett fel közösen. Most, amikor az újabb színpadi lépés hangulatában a dalokba visszazögni készüli a lélek, a muzsikusokkal feléledő az együtt és külön tőlött évek emlékeit. Elsőként Bródy János és az együttes dobosa,

Németh Oszkár nyilatkozott lapunknak.

Bródy János:

– A FONOGRÁF rendkívül jól működött, Kelet-Európa legjobb zenekara volt 1974-től a hetvenes évek végéig. Akkor jött a rock hullám, aminek következtében a FONOGRÁF nemzetközi színvonalú vokális zenéje egy kissé háttérbe szorult.

Az utolsó előtti nagylemez (*Útközben*, 1978) megjelenését követően a zenekar elindult Nyugat felé, nyugat-európai turnékat vállalt, amik nem voltak igazán lelkesítőek és nem is voltak túlságosan sikeresek. Ebben egy kicsit belefáradva úgy tűnt, hogy a FONOGRÁF már nem képvisel igazán jelentős értéket. Mindenki elkezdte keresni a helyét, hogy merre tovább? Jöttek a szólólemezek és még valami, ami nagyon fontos: 1981-ben ismét összeállt az ILLÉS és koncertfellépésük erős ányékot vetett a FONOGRÁF-ra, mert akkor megint minden az ILLÉS-ről szólt. Az ILLÉS zenekar legendájának ányékában bizony a FONOGRÁF kicsit szűkebbé vált. Nem sokkal ezt követően bemutatott első színpadi darabunkat, a *Közműves Keletem* (1982) és máris következett az *István a király* (1983), tehát Leventével elkezdtünk a színház felé fordulva dolgozni. Azt azonban tudni kell, hogy szerzői tevékenységünk továbbra is erősen kötődött a zenekarhoz, hiszen az *István a király*nál is a zenei alapokat a FONOGRÁF játszotta fel. Nagyon termékeny alkotói közösség voltunk, csak mint FONOGRÁF zenekar léptünk föl egyre kevesebbet, és az *István a király* híhetetlen sikere is ezt a vonalat erősítette. Bár még próbálkoztunk egy lemezzel, a *Jelenkorral* (1984) a rockopera után is, de...

Németh Oszkár:

– Pedig másoda nagyszerű lemez!

B. J. – Szerintem is egy nagyon kiérett, nagyon jó lemez volt, de valahogy akkor a FONOGRÁF-ra már nem nagyon voltak kíváncsiak az emberek.



Németh Oszkár és Bródy János

Könnyen lehet, hogy a szerzői sikerek indították Levente gondolatát afelé, hogy ő akkor színpadi előadóként már inkább befjeznie. A búcsúconcerten ezt be is jelentette, ezzel azonban a FONOGRÁF még nem oszlott fel, mert mint zenei alkotóközösség még jó néhány lemezen közreműködött, de miután maga a főtevékenység szűnt meg, ezért egyre különösebb utakon kalandozott a csapat. Ez a sokféle irányuló munkásság végül is azt eredményezte, hogy a zenekar tagjai viszonylag lassan és nem hirtelen, összevesszszerződten, de azért kezdtek eltávolodni egymástól.

En azonban továbbra is nagy örömmel játszottunk velük együtt. Saját szólólemezeim közül az 1989-es *Hang nélkül* című LP is a FONOGRÁF közreműködésével készült. De említetném Koncz Zsuzsa és Halász Judit lemezeit, sőt koncertjeit is, hiszen a kísérőzenekarban még sokáig ott voltak a FONOGRÁF zenészei. Ehhez a folyamatos ámenethez azért az Osi története is hozzátartozik, hiszen életem legnagyobb koncertje – mert hát én egy ilyen szolid kis magányos dalnok vagyok, de azért nekem is volt egy nagy sportosambeli fellépésem – ahol a Németh Oszkár és Mórincz Mihály alapította NO COMMENT együttes volt a zenekarom. *Az utca másik oldalán* című 1994-es lemezenem Tolcsvay Laci-val készítettem, amin szintén játszanak a fongográfusok... Ami még fontos az én történetemben, az az, hogy Leventével egy időre megromlott a kapcsolatunk, de azóta

megjávult, és újabb darabokat írtunk együtt (*A közhatalom, Velel utam*).

Schmidt Antal:

– Miközben állandóan járod az országot...

B. J. – ...minden koncertemet azzal kezdem, hogy kifejezem az aggodalmaimat, miszerint félek, hogy családost okozok, ugyanis kicsit be vagyok rekedve, alig van hangom, és ez az állapot ráadásul már 30-40 éve tart... De mindig hozzátesszem, hogy nem is olyan nagy dolgokról énekelek, amikor így egyedül vagyok...

S. A. – Azért példák sorával bizonyítható, hogy mindig szóltál nagy dolgokról is. Még a 90-es években is, amikor már nem kellett feltétlenül virágnyelvet használnod. Egészen konkrétan *A földön járj* című dalodra gondolok.

B. J. – Nagyon szép emlékeim fűződik hozzá: egy iskola érettségiző diákjai e dal üzenetével léptek ki a nagybetűs életbe...

Ha már az ifjúságnál tartunk: a 2001-ben megjelent lemezemet fiatal zenészekkel vettem fel, akik kiválóan működtek, és nagyon jó volt velük dolgozni a stúdióban, de már a koncerteken – a hallatlan professzionális hozzáállás ellenére is – az volt a gond, hogy 6x sok zenekarból játszottak. Bár nagyon meg voltam hatódva, hogy folyamatosan mesternek hívták, és nagy tisztelettel vettek körül, de hát tudomásul kellett vennem, hogy az 6 világművés, és én is csak egy színfolt vagyok az életükben.

S. A. – A FONOGRAF-számoknál viszont egy általad megszólaltatott, magyar zenekarokban ritkán hallható hangszer jeleníti a különleges színeket...

B. J. – A steel gitárra gondolok?

S. A. – Pontosan. Lassan elő kell vennem a hangszeret, vagy eddig sem porosodott?

B. J. – Az igazság az, hogy nagyon félretettem. 1984 után egyre kevesebbet játszottam rajta, úgyhogy át is adtam később a NO COMMENT együttes fiatal tagjainak, Bartis Tibornak, de már 6 is tovább adta a tanítványának. A nyári koncertre etető a fűtől kapom kölcsönbe.

N.O. – Ti meséltétek, hogy amikor még az ILLÉS zenekarral voltatok Londonban, akkor láttatok valakit steel gitárral játszani, és Levj javasolta, hogy neked is meg kellene tanulnod ezt a bonyolult, nehéz hangszerrel kezelni. Egész Magyarországon jó, ha 4-5 ember tud rajta játszani...

B. J. – Olyan jó érzés azt mondani, hogy az 1970-es években én voltam a legjobb hazai steel gitáros! Igaz, ha zárójelben hozzátesszük, hogy egyben az egyetlen azzász, aki megszólaltatta ezt a hangszeret, akkor az valamit levon az értékéből... A történet va-

lójában messzebb visz vissza az időben, ugyanis már az 65 ILLÉS zenekarból volt egy hawaii gitáros, Nényei Tass, aki ezen a hangszeren nyomta a JOHNNY AND THE HURRICANES szímkor orgonaszólását. Később az egyik híres ILLÉS slágerben, a *Kéglőidőben* is használtuk a hawaii gitárt, de a steel gitárt csak FONOGRAF megalkuláskor rendelték meg külföldről, és úgy érkezett az országba, mint elektromos cíter, tehát népi hangszerként történt az elvételése... Annak idején külföldi hangszerhez még nehéz volt hozzájutni... Egyébként a tavalyi decemberi koncertemem, a Kongresszusi Központban már újra játszottam steel gitárral.

S. A. – Tájékozt rá a te történetedre, Ozil! Hogyan alakult a sorsod a FONOGRAF lelépása után?

N. O. – Ez roppant egyszerű dolog. Először jött a kétségbeesés: a zenekar nem akar játszani – hogy mi volt emögött, azt a Tini már elmondta az előbb – a feleségem megszökött, most mi a fenét csináljak? Felhívtam az egyik haveromat, vetünk 5 liter vörös bort, feljött még egy srác, és elkezdünk kirttyázni a lakásomban. Ez azért jó, mert akkor sem tudtam kirttyázni, azóta sem tanultam meg, de ittuk a vörös bort és kirttyáztunk. Úgy éreztem, kicsiszolt a talaj a lábam alól. Egyszer csak elhangzott: Csináld egy lemezből! Jásztunkom tovább, de azért én elgondolkodtam ezen az ötleten, hiszen éppen előtte hallottam a rádióban, hogy most már alanyi jogon is vállalkozó lehet az ember, nem kell ahhoz híres sportolónak lennie. Másnap reggel elindultam, elintéztem az V. kerületi tanácsnál a formaszéket, és lett egy lemezbőltem.

S. A. – Ez volt a Fonográf lemezből.

N. O. – Hát mi más lett volna a neve? A lényeg, hogy így átveszeltem azt az időszakt, és a zenétől sem távolodtam el.

B. J. – Én csak arra emlékszem, a FONOGRAF zenekarnak az 1980-es évek legelején még voltak külföldi meghívásai, főképp az NDK-ba, de Nyugaton is jártunk néhányszor, és ez rendkívül jó alkalom volt arra, hogy a lemezből készletet felfrissítsük. Oszkár ilyenkor jelentős mennyiségű lemezt vásárolt, amit aztán szétszórt a zenekar tagjai közt, hogy a vándor ne legyen probléma.

N. O. – Muzsáj volt!

S. A. – Még én is vittem néhány, Jugoszláviából importált nagylemezt a boltomba.

N. O. – Mindenkinnek van egy kis vaj a fején...

B. J. – Akkor kezdett a vasfűgőny kiséit átjárhatóvá válni, és a zene rögtön megjelent.

N. O. – Nemcsak a lemezből miatt maradtam zenekörben, hanem azért is, mert a Mivisel együtt játszottam Koncz Zsuzsa kísérőzenekarában. Egyszer vidéken voltunk vele, ott is aludtunk, én a Mivisel egy szobában, volt időnk morfondírozni a sorunkon, ott határoztuk el, hogy csinálunk egy saját zenekart. Így születtek meg a NO COMMENT. Ez éppen tíz évvel ezelőtt történt. A Tinivel most is együtt játszunk, egy híron pendülünk, azt hiszem, érezzük, hogy 6 mit szeretne, hacsak én el nem cseszem olykor-olykor...

B. J. – A NO COMMENT-nek nagyon nagy a repertoárja, hiszen játszik a FONOGRAF dalait és saját számainkat, kísérik Halász Juditot, Tolcsvay Lászlót és engemet, így időnként az Oszkár éppen nem tudja, hogy melyik számmal is tartunk...

N. O. – Szóval én most a NO COMMENT zenekarból játszom, a kutyának sem kellünk, pedig egy jó zenekar vagyunk, életben tartjuk a FONOGRAF-dalok egy részét. Néhány igenis túlélt a születtek időségeit, és a mostani tizenévesek is fűjűk őket, pedig nem a diszkókban hallják ezeket, ebben biztos vagyok! Egyszerűen jó dalokat írtak a fűk!

B. J. – Anyit még hozzátennék ehhez, hogy van a FONOGRAF repertoárunk egy olyan része – főként az akusztikus gitárra alapozó dalokra gondolok –, amelyek leginkább bizonyultak maradásnak. Újabb és újabb generációkat bódítanak meg, sőt még az utazásérselek is előszeretettel énekelik ezeket a nótákat.

S. A. – Hány dalszöveget írtál eddig?

B. J. – Körülbelül 500-at, 1965-ben az első.

S. A. – Majd' négy évtizede...

B. J. – Csak aki végigélte ezeket az évtizedeket, az tudja mindezt elhelyezni a maga jelentőségében.

S. A. – Mely dalok csendülnek majd fel a mostani koncerten? Foglalkoztatok-e már a műsor összeállításával?

B. J. – Már megvolt az első zenekari értekezlet, amelyen kijelöltük azokat a dalokat, amelyeket mindenképpen el kell próbálnunk. Egy sportból átvett hasonlatos érzékelte: a válogatót keret megvinn, de még nem biztos, hogy ki lép majd pályára.

S. A. – Az FG-4-ről esett-e szó?

B. J. – Az intenzív FONOGRAF rajongók valójában ez a nagylemezet díjazták a legmagasabb pontszámmal. Ez egy ún. koncepciólemez, amit egyváltéban szoktak meghallgatni. A nagyközönség sajnos nem volt vevő erre a produkcióra, egy dal a lemeztől mégis országos sláger lett,

ez a Távolsági Irok kedvesem. A közel háromnegyed órás anyagot a mostani koncerten nem lehet előadni, de azért egy-két dal biztosan elhangzik majd.

N. O. – Ezzel a következő történetet juttatt eszembe. Éppen egy turné elején voltunk – mert akkor még voltak turnék! –, és össze kellett állítani a műsort. Mi kisbusszal utaztunk, már a helyszínen voltunk, ülünk az öltözőben, amikor a Tini is megérkezett, mert hogy ő külön jött mindig, többnyire az utolsó percben. A zenekaron belül az ő feladata volt a szövegírás mellett a műsor összeállítás.

Hozta a programot, le is volt írva, mert akkoriban mindent papírra kellett vetni, hogy ellenőrizhető legyen, ki mit mondott a koncerten, de a zenekar akkor ott ellenállást tanúsított a Tindészter programját illetően, mivel másképpen gondolta a számok sorrendjét. Ő nagyon ügykezdett, hiszen sok munkája fektült benne. Miután semmilyen érvet nem fogadtuk el, a következőket mondta: különben is a közönségnek nem azt kell eljátszani, amit szeret, hanem azt, amit szeretnie kellene! És ezt akkor én egy életre megjegyeztem! Mi ugyanis a si-

kerdalokra esküdünk, a *Lókd ide a sört*, meg a *Little Richardot* akartuk eljátszani, de pedig egészen másokat. Sohasem a síkerdalok érdekelték, hanem azok, amelyek ézenet hoztak!

A szuperkoncert szervezése elkezdődött, már jegyek is kaphatók. A zenészek közül mindenki játéka jelentkezett...

(A következő alkalommal Tolcsvay Lászlóval és az együttes gitárosával, Móricz Mihállyal beszélgetünk.)

Schmidt Antal

NAS FISKAL – dr. MISO JELITY

„Nas fiskal” – a mi ügyvédünk. Így hívják Baján és Baja környékén élő bunyevácok, sokákok a város egykor közkezdvelt „fiskálisát”, dr. Miso Jelityt.

Az idősebb kortársak jól emlékszenek az agilis, rámeős, olykor keskenyfejű, ugyanakkor bohém ügyvédre, aki a legnehezebb időkben sem tagadta meg a győkeireit és hovatarozását.

„Sokszor kis hajónak érzem magam a háborgó tengeren. Sínté egyetlen nap sem múlt el anélkül, hogy ne valószínűnek kéne lenni a horvátoké, mert pártolom a bunyevácokat és neki vagyok hajlandó megmagyarosítani a nevemet, holott akkor jobb helyem és fizetésem volna. De én nem maradok adása senkinek, védekezem és támadok, s elmondom mindazt, ami a szívemet nyomja” – írta 1938-ban.

Miso Jelity 1881-ben született Hercegszántón. Tehetős paraszt édesapja különösebb nehézségek nélkül iskoláztatta egy szem fiát, előbb Zomborban, majd Kolozsvárott, ahol ügyvédi diplomát szeres. Szíve szerint ő leginkább pap szeretett volna lenni, mert mint vallja, így többet tudott volna tenni a horvátokért.

1912-ben ügyvédi irodát nyit Baján. Hivatása gyakorlása mellett hamar bekapcsolódik a városi polgári társadalmi életébe. Anyanyelvű színjátszó csoportokat szervez, színdarabokat rendez, majd társulatával be is mutatja azokat Baján és a környező horvát falvakban. Ezáltal hamar ismertté és népszerűvé válik a bácskai bunyevácok és sokákok körében.

1910-ben nagyszámú nézőseregnek mutatja be Ivan Petres *Két fehér hold* című darabját az akkor bajai Arany Bárány hotelban. A 900 koronás bevételből vásárol-



Dr. Jelity Miso
(Lovasy Ödön rajza,
reprodukció: Osztrogonác Mikiás)
Dr. Péterfi Tamás tulajdona

ják meg a Szabadság utcai telket, ahol majd felépül a Csátonica, hivatalos nyelven a Bunyevác Katolikus Olvasóház.

Ettől a peretől kezdve Jelity neve elválaszthatatlan a Csátonicától. Ő lesz az, aki megalkotja a jogi háttérét, s keserves utakat bejárva vívja ki a működés engedélyeztetését.

A két világháború közötti politika nem nézte jó szemmel a népszerű ügyvéd rámeős munkásságát, ám karrierje etől függetlenül felívelt. Tagja lett az Ügyvédi Kamarának, majd megyei főügyésszé nevezték ki. Jogi képviselője és elnökségi tag-

ja lett a Ferenc Csatorna Egyesületnek is.

Emberiségét és népe iránti szeretetét jól jellemzi az az eset is, amikor egy nyertes per végén egy vastúti bunyevác asszony ki akarta fizetni az őt képviselő ügyvédet. Jelity nem fogadta el az érte járó honoráriumot, s ezt így indokolta: „Maga már kijeztetett engem azzal, hogy a gyermekével bunyeváccal beszél. Számomra ez a legzsebb fizetség és a legnagyobb öröm.”

Jelity írói, költői munkásságával is ismertté válik. Verseit, novelláit anyanyelven jelennek meg, többnyire a szabadskai bunyevác újságokban.

„Miso Jelity irodalmi munkássága nem tartozik a legérdekesebb horvát irodalmi alkotások sorába. Mégis figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a tollal olyan ember fogatta, akinek a fajtája iránti szeretete, aggódása, az anyanyelv és a tradíciók megőrzésére buzdító írásai halhatatlanná teszik” – írta Zivko Mándic Jelityről írt könyvében.

Az 1945 utáni rendszer sem hánt kesztví kézzel a bácskai hovátok elismert vezetőjével. 1948-ban elbocsátják állásából, majd kóholt vádakkal alapszín be is börtönözik. Rákosi kegyetlen börtönéből kiseremnzve, szegényen és betegesen szabadul. A két botal közlekedő Jelityre legjobban a bajai fákerosok emlékeznek, akik ingyen szállították a nyugdíjazott, heteg ügyvédet, többnyire a kórházba. „Tisztejjük, mert bennünk, bunyevácoktat maga kövé gyújtott, mint a pásztor a nyadját” – mondták róla.

Jelity 1961-ben halt meg, maradványai a bajai Rókus temetőben pihennek.

Emléke él még, mert csak az hal meg, akit elfelejtünk.

Osztrogonác József

Bánáti Tibor

Bajai arcképcsarnok 2.

Munkássága alapján lankadatlan szorgalmú helyfőrténészek is nevezhetném Bánáti Tibort, de úgy érzem, pontosabb, ha inkább elszánt lokálpatriótának mondom, mert hiszen mindenekelőtt az. Ezért érdeklí hosszú ideje minden, ami városunkban valamikor volt, és ezért leltározza fűjdelommal azt, ami egykor volt, de ma már nincsen. Az elmúlt évtizedekben cikkek százaival döböntett rá bennünk szűkebb hazánk féltlenivaló értékeire és veszendőjére ment, sokszor érthetetlenül elvesztegetett kincseire.

Jó dolog, hogy cikksorozatai egyikből-másikából könyv születtek. Jó, mert sokorba gyűjtve jobban látszanak teljesítményének méretei, és jó azért is, mert az izléses csomagolásban sok újabb olvasó kezébe is eljuthatnak írásai. Jól példázza ezt a Baja Város Önkormányzata által 2001-ben kiadott Mesélő házak című, dr. Pazár László fényképeivel illusztrált könyve, amely nemcsak mint egy felszár szép bajai épület pontos, szakzerű leírása, hanem történetük és a bennük élők történetének máig fvelő, élvezetes összességével egyfajta várostörténet is.

Az 1996-ban megjelent Bajai arcképcsarnok című kötetben negyven Baján született vagy hosszabb ideig Baján munkálkodó jeles ember életpályáját ismertette. A most megjelent folytatás, a Bajai arcképcsarnok 2. újabb harminnegy életrajzot tartalmaz. A nevek szerinti alfabetikus rendben sorakozó portrék egyházi méltóságokat, művészeket (festőket, zeneszerzőket, írókat) és más, az élet legkülönbözőbb területein tevékenykedő személyiségeket ábrázolnak. Históriajuk közel két és fél évszázadot fog át: aki közülük a legre-

gebben élt, 1754-ben született, az utolsáig pedig 2003-ban hunyt el.

Ezúttal olyan, Baján született, országos hírn embereket ismerhetünk meg közelebbről, mint az 1913-ban rejtélyes körülmények közt meghalt Bogdanovics Lacián metropolita, görögceleti szerb egyházfő, Bende Imre megyéspüspök, főrendiházi tag, Jánosy Dénes akadémikus, az Országos Levéltár egykori főigazgatója és Karig Sára, a kiváló műfordító, akit hét évig a hírhedt „Gulág” rabja volt.

Az hiszen, kitétetett figyelemre számíthat, mert sehol másutt nincs összegyűjtve rólok ennyi adat, Baja véros három díszpolgárak, dr. Brusz Pálnak, dr. Cseh Imre és Miskolczy Ferencnek bemutatása is.

A kötet rendkívül alapos kutatómunka és sok-sok utánjárás eredménye. Szerzője nem érte be a kiválasztott személyek életútjának tüzetes leírásával, mellette példátlan precizitással rögzített minden fellelhető, a származásúkkal, családjukkal kapcsolatos adatot is. Kár, hogy ez a precizitás mondanivalója nyelvi megformálásán nem mindig látszik. Azt is meg kell jegyezmem, hogy sajnos sok a könyvbem a kisebb-nagyobb helyesírási pontatlanság (ezek a sajtó alá rendezés során könnyen kiszűrhetőek lettek volna), és akad benne néhány zavaró nyomdahiába is.

Bánáti Tibor könyve a Bajai Honpolgár Alapítvány induló kiadványsorozatának első darabja. Azt hiszen, joggal bizakodhatunk abban, hogy a Bajai Honpolgár Könyvek – mint reményeink szerint ez a mostani is – elnyerik a városunk iránt érdeklődő közönség tetszését, hiszen a továbbiakban is bajai dolgokról, bajai emberekről kívánunk jó színvonalon szólni.

Bálint László

Megrendülten és mélyszéges fűjdelommal tudjuk, hogy

Sárosy Józsefné

*Kazinczy-díjas tanárnő,
nyugalmozott
gyakorló iskolai igazgató,
a Baja Városért
kitünteté cím birtokosa,
a Bajai Honpolgár
Szerkesztőbizottságának tagja*

életének 81. évében elhunyt.

A vasküti temetőben helyezték végső nyugalomra február 28-án.

Emlékét szeretettel megőrizzük.

*Bajai Honpolgár Kuratóriuma
és Szerkesztőbizottsága*

BAJAI HONPOLGÁR

Megjelenik minden hónap első napján ISBN 1416-4469
<http://www.bajaobs.hu/bajai/honpolgar/mutato.htm>

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Felőlis szerkesztő:

Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Bálint László, dr. Dániel József, Jász Anikó,
Kovács Zita, dr. Laki Ferenc,
[Sárosy Józsefné] Schmidt Antal

Tervező szerkesztő:

Banga Szabolcs

Lapalapító és kiadó:

Újvárosi Általános Művelődési Központ

Postacím:

6500 Baja, Otványi tere u. 14.

Telefon: 79/325-599

Fennartó:

Bajai Honpolgár Alapítvány

Az alapítvány számlavezető bankja:

OTP Kereskedelmi Bank Rt.

Bajai Fűjka 11732033

Bajai Honpolgár Alapítvány 20030119

Nyomdai munkák:

Aréval Nyomda Kft.

Baja, Anita u. 15. Tel.: 79/428-944

KÉZIRATOT, FÉNYKÉPET NEM ÖRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

Találj meg engem

Az 1996-ban alakult Sugó Irodalmi Kör legújabb, sorrendben a harmadik könyvét mutatták be egy felolvasóest keretében a közelmúltban a városi könyvtárban. A kötetben szereplő művekből a III. Béla Gimnázium Színműstúdiója szerkesztett egy rövid műsort. *A Találj meg engem* című antológiában a kör huszonhat tagjának művei kaptak helyet.

A Sugó Kör tagjai minden kedden délután négy órától találkozhatnak a

könyvtár Teles Ede utcai épületében. A közel harminc fűs társaság jelentős műhelymunkát végez, megbeszéli egymás verseit, segít egymást az írás folyamatában. A legjobb műveik a negyedévente napvilágot látó folyóiratukban is megjelentek. A most kiadott *Találj meg engem* című antológiában a bajai írók, költők 2003-ban íródott alkotásai szerepelnek.

B. Sz.